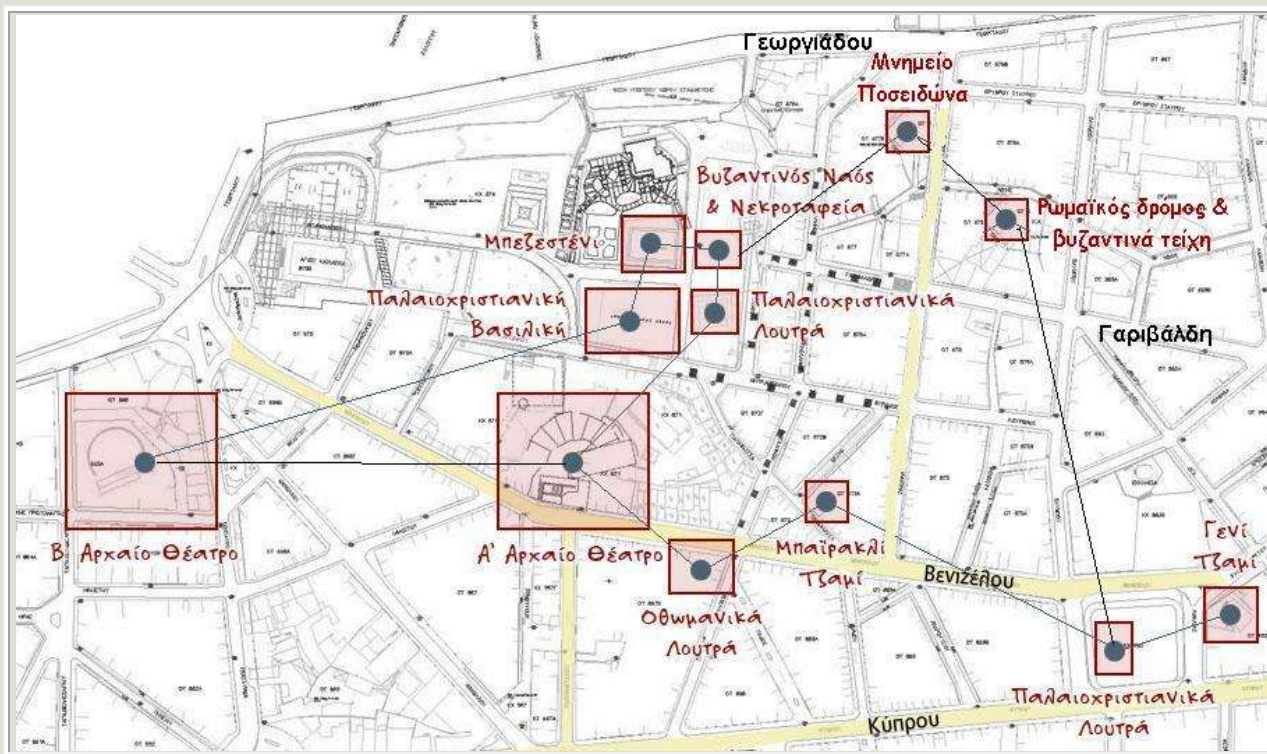

Ίχνη του παρελθόντος στη σύγχρονη Λάρισα...

- **Στην ίδια θέση για... 80 αιώνες**

Χτισμένη στη δεξιά όχθη του Πηνειού, κατοικείται έως σήμερα από την 6η π. Χ. χιλιετία όπως απέδειξαν οι ανασκαφές. Δεν είναι τυχαία βέβαια η επιλογή της θέσης για τη δημιουργία του οικισμού δίπλα στο ποτάμι. Τα νερά του Πηνειού είναι δυνατόν να εξασφαλίσουν στους κατοίκους τροφή, ύδρευση και έδαφος γόνιμο για καλλιέργεια. Το εκπληκτικό όμως είναι ότι στο πέρασμα αυτών των αιώνων όσοι γεννιόμαστε και μεγαλώνουμε στην ίδια πόλη, περπατάμε δίπλα στο ίδιο ποτάμι, περνούμε τα ίδια μονοπάτια που μας φέρνουν στον ίδιο λόφο, λατρεύουμε τον πολιούχο άγιο στον ίδιο χώρο.

Και είναι εξίσου αποκαλυπτικό το ότι λέξεις ταπεινές αλλά ζωντανές και δυνατές στην αντοχή του χρόνου, αφού βρίσκονται ακόμα στα χείλη μας, είναι ηλικίας τριών χιλιάδων χρόνων. Είναι οι λέξεις Λάρισα, Λαρισαίος, ναός, θεός, δήμος, θέατρο, πόλις, αγορά... Έτσι το φυσικό σκηνικό (λόφος-πεδιάδα-ποτάμι), το οικοδομικό σκηνικό (θέατρο-τζαμί-ναοί...) και το λεκτικό σκηνικό συνυπάρχουν και συνηγορούν σε μια προσπάθεια να μας πείσουν ότι η δική μας ανθρώπινη παρουσία είναι σύντομη και προσωρινή.

Πάντα με βασικό οδηγό τις αρχαιολογικές ανασκαφές και τα συμπεράσματα των αρχαιολόγων, αλλά και με βοηθό τη φαντασία, ας περπατήσουμε στην πόλη...

Ελάχιστα κτηριακά δείγματα του λαμπρού παρελθόντος της Λάρισας έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα. Τα μεγάλα δημόσια οικοδομήματα, τα τείχη, οι αγορές, οι ναοί και τα ιερά έχουν χαθεί οριστικά και μόνο λίγα αρχαιολογικά στοιχεία υπάρχουν για την πιθανή θέση τους.

Η πόλη κατοικήθηκε, αναπτύχθηκε και οικοδομήθηκε στην ίδια θέση για αιώνες και οι παλιές πέτρες, οι οποίες ήταν σπάνιες στη Θεσσαλική πεδιάδα, χρησιμοποιήθηκαν πολλές φορές. Ωστόσο οι λεγόμενες σωστικές ανασκαφές, οι οποίες διενεργήθηκαν τα τελευταία 15 χρόνια μέσα σε ιδιωτικά οικόπεδα κατά την ανέγερση πολυκατοικιών, συγκέντρωσαν πλήθος κινητών ευρημάτων και επιστημονικών στοιχείων για την ιστορία της αρχαίας πόλης.

Τα περισσότερα από τα στοιχεία ανάγονται χρονολογικά στις τελευταίες περιόδους της ζωής της, τη ρωμαϊκή και την ελληνιστική, ενώ σε λίγες περιπτώσεις, όπου οι ανασκαφικές συνθήκες το επέτρεπαν, ερευνήθηκαν στρώματα της κλασικής και των παλαιότερων περιόδων. Έτσι οι ερευνητές με τα επιστημονικά αυτά δεδομένα προσπαθούν να αποκαταστήσουν τον πολεοδομικό ιστό της αρχαίας πόλης. Ο ίδιος ο λόφος "Φρούριο", ο οποίος ταυτίζεται με την αρχαία ακρόπολη, είναι στην πραγματικότητα ένας προϊστορικός οικισμός. Στις ανατολικές υπώρειες του λόφου διενεργήθηκε μια ανασκαφική έρευνα με συνολικό βάθος 10 μ., η οποία αποκάλυψε επάλληλα στρώματα κατοικήσεων από την πρώιμη χαλκοκρατία ως τα ύστερα βυζαντινά χρόνια. Η πόλη αναπτύχθηκε μόνο νότια και ανατολικά, γιατί βόρεια και δυτικά περιοριζόταν από τον Πηνειό.

2. Λουτρά ρωμαϊκής εποχής.

3. Άποψη ανασκαφής στις ΝΑ υπώρειες της ακρόπολης.

Ας κινηθούμε ανάμεσα στα οικοδομικά τετράγωνα που χωρίζονται μεταξύ τους από κάθετους και παράλληλους δρόμους, όπως άλλωστε και σήμερα. Το κάθε οικοδομικό τετράγωνο έχει περίπου οκτώ κατοικίες. Θα περπατήσουμε στους ίδιους δρόμους με τους σημερινούς που οδηγούν στο Φρούριο, στο Α' και Β' αρχαίο θέατρο, στην "αγορά", στρωμένους με ψιλό χαλίκι, ποταμίσιες κροκάλες και σπασμένα κεραμίδια. Στον πιο επίσημο όμως δρόμο που συνδέει την ιερή περιοχή με την ακρόπολη, θα παρατηρήσουμε πολυγωνικές πλάκες από λευκόφαιο μάρμαρο. Με τις σωστικές ανασκαφικές έρευνες αποκαλύφθηκαν συγκροτήματα πολλών κατοικιών των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

Λεπτομέρεια ψηφιδωτού δαπέδου από το Νάρθηκα Βασιλικής οδού Κύπρου

Λεπτομέρεια ψηφιδωτού δαπέδου αστικού κτίσματος οδού Παπακυριαζή

Λεπτομέρεια ψηφιδωτού δαπέδου από το Νάρθηκα Βασιλικής Φρουρίου

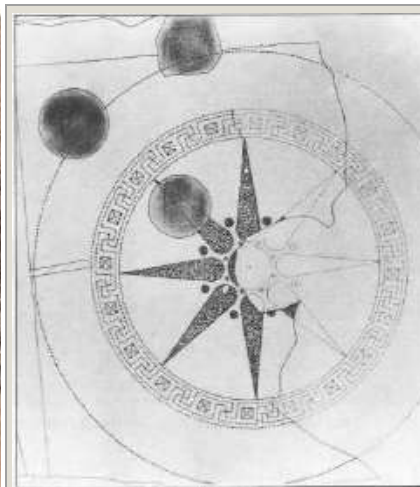
Ανασκαφές 30 χρόνων σε σπίτια έφεραν στο φως πολλά τετραγωνικά μέτρα επιδαπέδιων ψηφιδωτών, που ήταν θαμμένα και έρχονται στην επιφάνεια κατά καιρούς σε εκσκαφές θεμελίων οικοδομών. Καλύπτουν μια περίοδο από τον 2^ο έως τον 7^ο μ. Χ. αιώνα και παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία θεμάτων (γεωμετρικά μοτίβα, μυθολογικά στοιχεία, παραστάσεις από τον φυσικό περίγυρο). Πολλά αντίγραφέ τους φιλοτεχνήθηκαν από σύγχρονους καλλιτέχνες και έχουν τοποθετηθεί στις "πλάτες των καθιστικών" της πλατείας Ταχυδρομείου.

Ψηφιδωτό δάπεδο, 5ος αι. μ.Χ. Νίκη στεφανώνει ερωτιδέα μετά τη νίκη του σε αγώνισμα. Αρχαιολογικό Μουσείο Λάρισας

Ψηφιδωτό δάπεδο κατοικίας

Σχέδιο ψηφιδωτού 3ου π. Χ. αιώνα - μαύρες ψηφίδες απεικονίζουν έναν οκτάφυλλο ρόδακα

Οι δρόμοι αυτών των χρόνων , πλάτους 4-5 μ., είναι φαρδείς για την εποχή και χρησιμοποιούνται για αιώνες. Κατά μήκος των οδοστρωμάτων κατασκευάστηκαν αγωγοί με τετράγωνα τούβλα και κουρασάνι. Τέτοιοι αγωγοί επισημάνθηκαν σε διάφορα σημεία της αρχαίας πόλης και φαίνεται πιθανό ότι στα ρωμαϊκά χρόνια δημιουργήθηκε ένα πλήρες δίκτυο αποχέτευσης. Η πάνω επιφάνεια των κτιστών αυτών αγωγών καλυπτόταν με λίθινες πλάκες ή αρχαιότερο οικοδομικό υλικό και αποτελούσε έτσι τα κράσπεδα των δρόμων.

5. Τμήμα δρόμου και κτιστός αποχετευτικός αγωγός.

6. Δίκτυο κτιστών αποχετευτικών αγωγών.

Σε ιδιωτικό οικόπεδο, στα θεμέλια πολυκατοικίας στη γωνία των οδών Κύπρου και Ρούσβελτ, πολύ κοντά στην κεντρική πλατεία, βρέθηκε τη δεκαετία του '70- '80 τμήμα ενός μεγαλοπρεπούς δρόμου, ο οποίος είχε αποδοθεί περίπου στην εποχή του αυτοκράτορα Οκταβιανού Αυγούστου (63 π.Χ.- 14 μ.Χ.), δηλαδή στα χρόνια του Χριστού. Επί της αυτοκρατορίας του Οκταβιανού, άρχισε η περίφημη Pax Romana (Ρωμαϊκή ειρήνη), μια περίοδος δύο περίπου αιώνων, χωρίς σημαντικούς πολέμους. Το οδόστρωμα και τα κράσπεδα του δρόμου ήταν από άσπρο μάρμαρο και ίσως αποτελούσε την κεντρική λεωφόρο (Decumanus) της ρωμαϊκής πόλης. Είχε κατεύθυνση από νότο προς βορρά και συνέδεε πιθανότατα την ελεύθερη αγορά με την ακρόπολη. Στην πάνω επιφάνεια του οδοστρώματος διακρίνονταν ευκρινώς τα ίχνη τροχών των αρχαίων αρμάτων. Τα κομμάτια του δρόμου, που είναι όλα από μάρμαρο, περισυλλέχτηκαν και αριθμήθηκαν, ακριβώς με την προοπτική κάποτε να συναρμολογηθεί ο δρόμος και να είναι ορατός στους επισκέπτες. Η ώρα αυτή μάλλον φτάνει... Όπως είχε προταθεί κι από παλιά, θα τοποθετηθεί, όπως ακριβώς βρέθηκε στην είσοδο του Διαχρονικού Μουσείου Λάρισας, που πρόκειται να ολοκληρωθεί και να λειτουργήσει, μετά την ένταξή του στο ΕΣΠΑ, στο λόφο του Μεζούρλου, σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου Μουσείων.

Τμήμα του ίδιου δρόμου, σε πολύ καλύτερη κατάσταση, αποκαλύφθηκε πρόσφατα, στη συμβολή των οδών Δήμητρας και Νίκης, σε οικόπεδο που ανασκάφηκε για να χτιστεί οικοδομή. Η έρευνα έφερε στο φώς ρωμαϊκό δρόμο, ο οποίος, όπως και ένα ακόμη τμήμα που είχε αποκαλυφθεί τη δεκαετία του '70 σε άλλο κοντινό σημείο. Πρόκειται για δρόμο από μαρμάρινες πλάκες, με εμφανή τα βαθιά ίχνη από τα τροχοφόρα της εποχής, ο οποίος χρονολογικά τοποθετείται στη ρωμαϊκή εποχή και συγκεκριμένα στα πρώτα χριστιανικά χρόνια. Ο δρόμος είναι τμήμα ενός *cardo* (άξονας Β-Ν) του ρωμαϊκού πολεοδομικού ιστού της Λάρισας το οποίο βαίνει πάνω στην πορεία παλιότερων κλασικών-ελληνιστικών οδών και χρησιμοποιήθηκε και κατά τους παλαιοχριστιανικούς και βυζαντινούς χρόνους. Είναι λιθόστρωτος με μαρμάρινες πολυγωνικές πλάκες. στο κέντρο του οδοστρώματος υπάρχει ένα ζεύγος αρματοροχιών με μετατρόχιο διάστημα 1,36-1,40 μ. Σώζεται σε μήκος 21,07 μ. μέσα τα όρια του οικοπέδου και το πλάτος του φτάνει μαζί με τα κράσπεδα τα 5,10 μ.

Χρονολογείται βάσει των μορφολογικών και κατασκευαστικών στοιχείων πιθανόν στα χρόνια του αυτοκράτορα Αυγούστου (19 π.Χ. - 14 μ.Χ.)

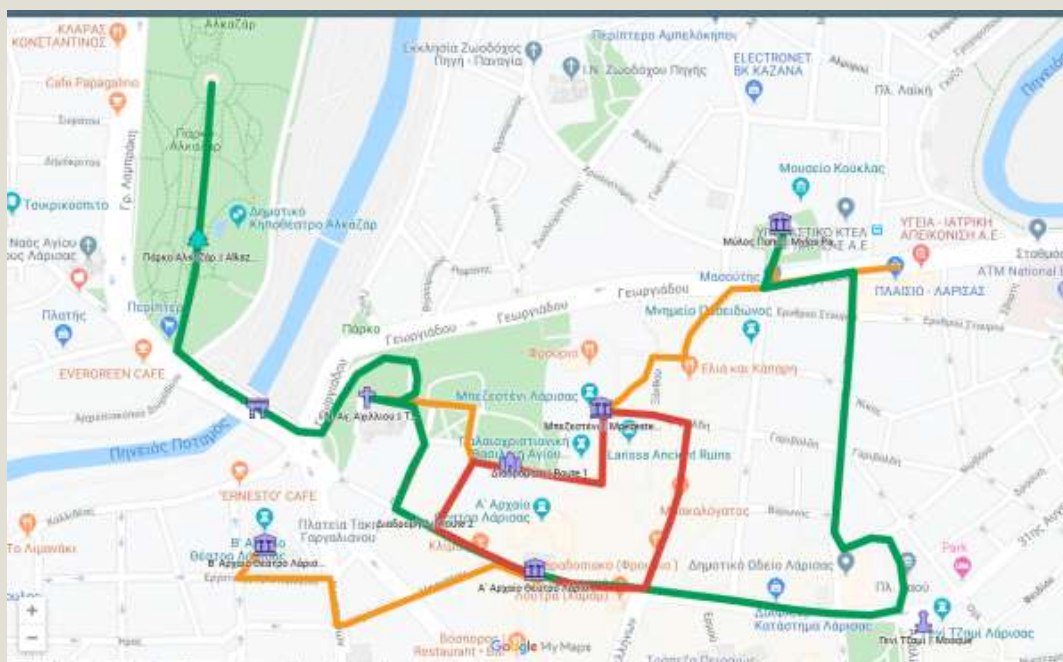
7. Τμήμα πλακοστρωμένου δρόμου ρωμαϊκής εποχής.

Ρωμαϊκός δρόμος στις οδούς Δήμητρας και Νίκης

- Ιστορικό κέντρο Λάρισας - Λόφος Φρουρίου - Άγιος Αχιλλεύς.**

Στο κομμάτι του κέντρου που περιλαμβάνει την ευρύτερη περιοχή από τον λόφο του Φρουρίου έως και την Κεντρική πλατεία και από την πλατεία Λαού μέχρι το ποτάμι, βρίσκεται ένα τμήμα της παλιάς Λάρισας, κυρίως τμήμα της παλιάς αγοράς, όπου σώζονται πολλά κτήρια του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ου, πολλά από αυτά νεοκλασικού ρυθμού. Σήμερα στεγάζουν ως επί το πλείστον εμπορικά καταστήματα, ταβέρνες και καφέ-μπαρ. Σε αυτό το κομμάτι της πόλης βρίσκονται σημαντικά μνημεία:

- **Οι περιπέτειες των τειχών...** Από την αρχαιότητα ως το Μεσαίωνα η πόλη περιβαλλόταν από ημικυκλικό τείχος, που την προστάτευε από τα ανατολικά, τα δυτικά και τα νότια, ενώ από βόρεια πλευρά έρεε ο Πηνειός. Ο ποταμός Πηνειός ο οποίος περιέβαλλε την αρχαία Λάρισα σχεδόν ημικυκλικά από τη βόρεια και δυτική πλευρά της, ήταν το μόνο φυσικό έρεισμα των Λαρισαίων στον ανοιχτό κάμπο, όπου ήταν απλωμένη η πόλη τους. Γι αυτό το λόγο από ενωρίς κατασκεύασαν ισχυρή τεχνητή οχύρωση, η οποία περιέτρεχε όλη την πόλη και την προστάτευε από κάθε είδους εχθρική επιβουλή. Το τείχος είχε τέσσερις πύλες (των Τρικάλων, των Φαρσάλων, του Βόλου και των Τεμπών). Από την πλευρά του Πηνειού υπήρχε μόνο μια πέτρινη γέφυρα. Στη βορειοδυτική πλευρά της πόλης, σε τεχνητό χωμάτινο λόφο («μαγούλα») με ύψος μόλις 26 μ. και με ομαλή κλίση προς την πόλη βρισκόταν η ακρόπολη. Οι μαρτυρίες των κειμένων δίνουν την εικόνα μιας ακρόπολης οχυρωμένης με ισχυρό τείχος. Άρα, σε ώρα κινδύνου τα τείχη παρείχαν προστασία. Από την οχύρωση αυτή δεν επισημάνθηκε από την αρχαιολογική σκαπάνη μέχρι τώρα κανένα ίχνος. Μέχρι πρόσφατα οι πληροφορίες μας γι' αυτήν προέρχονταν από τους αρχαίους συγγραφείς Διόδωρο και Τίτο Λίβιο. Τον τελευταίο καιρό όμως βρέθηκε στη Λάρισα μια επιγραφή η οποία δίνει κάποιες ασφαλείς πληροφορίες για τα τείχη της αρχαίας πόλης. Σύμφωνα με την επιγραφική αυτή μαρτυρία, τα τείχη ήταν κατασκευασμένα με ωμά πλιθιά. Έτσι βέβαια δικαιολογείται η μη διατήρησή τους μέχρι σήμερα. Οι νεότεροι ερευνητές υπέθεσαν ότι τα αρχαία τείχη ακολουθούσαν την πορεία των τουρκικών τειχών και ο μήκος τους ξεπερνούσε τα 6.450 μ. φαίνεται ότι η αρχαία πόλη ήταν πιο περιορισμένη, διότι μέσα στην έκταση που καταλάμβαναν τα τουρκικά τείχη έχουν επισημανθεί και αρχαία νεκροταφεία.

Τα τείχη της Λάρισας στην αρχαιότητα, τη βυζαντινή εποχή και την Τουρκοκρατία

Τα τείχη της αρχαίας Λάρισας, είχαν υποστεί καταστροφές με αποτέλεσμα οι κάτοικοι να ζουν εκτεθειμένοι στις εχθρικές επιδρομές. Τα βυζαντινά τείχη χτίστηκαν πάνω στα θεμέλια των αρχαίων τειχών. Στην ίδια θέση βρισκόταν, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, η ακρόπολη και το θρησκευτικό κέντρο της βυζαντινής πόλης, που είχε περιορισθεί σε έκταση, σε σχέση με την αρχαία. Κατά τον 11ο και 12ο αι. μ.Χ., η πόλη αποκτά την τυπική βυζαντινή οργάνωση του αστικού χώρου της με κάστρο-χώρα-περιτοίχιση. Η μεσαιωνική πόλη καταλαμβάνει μεγαλύτερη έκταση από την αρχαία και περιβάλλεται από τείχη -κατά προσέγγιση στη θέση της σημερινής Ηρώων Πολυτεχνείου.

Η νέα οχύρωση εντάχθηκε στα ανοικοδομητικά προγράμματα του Ιουστινιανού (527-565 μ.Χ.), περιόρισε δε δραστικά την έκταση της αρχαίας πόλης. Η ανέγερση της ιουστινιάνειας οχύρωσης άφησε εκτός τειχών δημόσια και ιδιωτικά κτίρια του 4ου και 5ου μ.Χ. αι., τα οποία προφανώς είχαν καταστραφεί κατά την επιδρομή των Οστρογόθων το 482. Την εικόνα αυτή αποκομίζουμε και από τα πρόσφατα ευρήματα επί της οδού Δήμητρας, όπου αποκαλύφθηκε τμήμα μιας γειτονιάς από τις ανατολικές συνοικίες της Λάρισας των πρώιμων χριστιανικών χρόνων, που μετά την κατασκευή της νέας οχύρωσης έμεινε εκτός των τειχών. Η οχύρωση της πόλης κατά τον 6ο αι. μ. Χ. περιελάμβανε το λόφο του Φρουρίου μέχρι και τη σημερινή Κεντρική πλατεία και την πλατεία Αγ. Μπλάνα.

Η μοναδική γραπτή μαρτυρία που διαθέτουμε για την οχύρωση της πόλης οφείλεται στον Προκόπιο, σύμφωνα με τον οποίο τα παλαιά τείχη της Λάρισας δεν επισκευάστηκαν αλλά ξανακτίστηκαν σε νέα χάραξη. Το ενδεχόμενο να σχεδιάστηκε η οχύρωση επί Ιουστινιανού, το 540, στα πλαίσια του προγράμματος ενίσχυσης ή κατασκευής των οχυρώσεων διαφόρων πόλεων της αυτοκρατορίας, ενισχύεται και από το ότι το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από

την καταστροφή της πόλης από τον Θεοδώριχο το 482 μέχρι το 540, είναι σχετικά σύντομο, ώστε να δικαιολογεί την ανέγερση οχύρωσης, κατασκευή η οποία μέσα σε λίγες δεκαετίες δεν θα ενέπνεε ασφάλεια στους κατοίκους, δεδομένου ότι σύμφωνα με τον Προκόπιο η πόλη ήταν σχεδόν ατείχιστη, και θα έχριζε εκτεταμένης επισκευής. Η πόλη διατήρησε την οχύρωσή της μέχρι τον 15ο αιώνα.

Η παρακμή της Λάρισας σφραγίζεται με την οθωμανική κατάκτηση, η οποία αρχίζει το 1393 και οριστικοποιείται το 1423. Η οχύρωση της πόλης, σύμφωνα με τον Εβλιγιά Τσελεμπή, κατεδαφίζεται και οι ελάχιστες χριστιανικές οικογένειες περιορίζονται στο νοτιοδυτικό τμήμα της ακρόπολης. Η Λάρισα παρέμεινε ατείχιστη από το 1423 (όταν ο Turhan Bey κατεδάφισε τα παλιά τείχη της ακρόπολης) έως τις αρχές του 19ου αιώνα. Σαφή όρια και περίγραμμα απόχτησε μόλις το 1827/8, όταν, με σχέδια του μηχανικού Halil Bey κατασκευάστηκε στη νότια και στην ανατολική της πλευρά - προς την πεδιάδα - ένα ευρύχωρο προμαχωνικό μέτωπο, με βαθιά εξωτερική τάφρο (η σημερινή οδός Ηρώων Πολυτεχνείου) που κατέληγε στους δύο βραχίονες του Πηνειού. Πέντε κύριες πύλες και μικρότερες πυλίδες ανοίγονταν στο πάχος του προμαχωνικού μετώπου, συνδέοντας την πόλη με το ύπαιθρό της και τα σημαντικότερα αστικά κέντρα της Θεσσαλίας. Μέσα στα όρια που δημιουργούσε η οχυρωματική γραμμή και η κοίτη του Πηνειού απλωνόταν το μεγαλύτερο τμήμα τη πόλης. Τα τουρκικά τείχη σώζονται μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και στη συνέχεια εξαφανίστηκαν κατά τη μεταπολεμική ανοικοδόμηση της πόλης μαζί με την οχυρωματική τάφρο.

Τμήμα τειχών Πλατείας Λαού

Σε σωστικές ανασκαφές των τελευταίων χρόνων έχουν αποκαλυφθεί μικρά λείψανα της βυζαντινής οχύρωσης, η οποία περιέκλειε μικρή έκταση γύρω από το λόφο του Φρουρίου. Η περιήγησή μας ξεκινάει από την Πλατεία Λαού όπου συναντούμε λείψανα της οχύρωσης. Έπειτα από ανασκαφές για τη δημιουργία υπόγειου χώρου στάθμευσης αποκαλύφθηκαν αρχαιότητες, οι οποίες ανέβηκαν στη στάθμη της σημερινής πόλης και ενσωματώθηκαν με την πλατεία. Τα ευρήματά μας επιτρέπουν να σχηματίσουμε μια εικόνα για την ανατολική οχύρωση της πόλης στην παλαιοχριστιανική περίοδο, καθώς τοποθετήθηκε αυτούσιο το

τείχος με τους πύργους και το προτείχισμα που το περιέβαλε, καθώς και το λουτρό της ίδιας εποχής. Το εν λόγω τείχος, φέρεται να έχει κατασκευαστεί κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο και ειδικότερα την περίοδο της αυτοκρατορίας Ιουστινιανού τον 6ο αιώνα. Σήμερα, οι αρχαιότητες αποτελούν κυρίαρχο στοιχείο της πλατείας, έχουν περιβληθεί με πράσινο και είναι επισκέψιμες.

Θέση: Λαπιθών - υπόγειο οικοδομής.

Σωζόμενα τμήματα του παλαιοχριστιανικού τείχους βρίσκονται επίσης στην οδό Λαπιθών στο υπόγειο πολυκατοικίας. Το τείχος καταστράφηκε πιθανότατα από την επιδρομή του Γότθου Θευδέριχου του Αμαλού, επί αυτοκράτορος Ζήνωνος το 482 μ. Σώζεται τετράγωνος οχυρωματικός πύργος που προστέθηκε σε δεύτερη φάση για ενίσχυσή του και ανήκει πιθανότατα στην ανακαίνιση της εποχής του Ιουστινιανού, σύμφωνα με τη σχετική μαρτυρία του Προκοπίου. Ανασκαφή: 1995. Υλικά: πέτρα-ασβεστοκονίαμα. Το τείχος δεν είναι ορατό, αλλά υπάρχει ενημερωτική πινακίδα στην είσοδο της πολυκατοικίας.

Ρωμαϊκός δρόμος

Βυζαντινά τείχη και αρχιτεκτονικά λείψανα

Τείχος στην οδό Λαπιθών

Ένα νέο κομμάτι του τείχους αποκαλύφθηκε πρόσφατα σε οικόπεδο στη συμβολή των οδών Δήμητρας και Νίκης, που ανασκάφηκε για να χτιστεί οικοδομή. Στο ίδιο σημείο, η έρευνα έφερε στο φώς και τον προαναφερόμενο ρωμαϊκό δρόμο. Κατά μήκος της δυτικής πλευράς του ρωμαϊκού δρόμου αποκαλύφθηκαν αρχιτεκτονικά λείψανα που ανήκουν σε μία στοά, τμήματα τεσσάρων οικιών και το περιτείχισμα της ιουστινιάνειας οχύρωσης της Λάρισας. Η στοά έχει μήκος 18,80 μ. και πλάτος 5 μ. η στέγη της στηριζόταν σε κιονοστοιχία από την οποία διατηρούνται οι τρεις λιθόκτιστες υποθεμελιώσεις των βάσεων των κιόνων. Χρονολογείται στον 4ο αι. μ. Χ. Το περιτείχισμα της ιουστινιάνειας οχύρωσης σώζεται σε μήκος 18 μ., πάχος 1,10 μ. και ύψος από 0,60 μ. - 0,90 μ.

Τα ευρήματα των οδών Παπαναστασίου και Κύπρου

Η διαδικασία ανέγερσης σύγχρονου πολυώροφου κτιρίου στο κέντρο της Λάρισας συνάντησε για μια ακόμη φορά πολύ σημαντικά στοιχεία του παρελθόντος, για τα οποία δεν είχαμε καμία πληροφορία έως σήμερα. Η σωστική ανασκαφή που διενήργησε η 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων τα έφερε στο φως μαζί με την ιστορία που τα ακολουθεί. Ο λόγος για το τμήμα ευθύγραμμου τείχους και τους δύο ορθογώνιους πύργους της παλαιοχριστιανικής οχύρωσης της Λάρισας που αποκαλύφθηκαν στην ανατολική και στη δυτική πλευρά του οικοπέδου επί της οδού Παπαναστασίου 52 και της Κύπρου και φτάνει συνολικά στα είκοσι ένα μέτρα ενώ έχει πλάτος πάνω από δύο μέτρα διατηρημένο σε πολύ χαμηλό ύψος.

Σημαντικό είναι να προσθέσουμε ορισμένα στοιχεία για την τύχη των αρχαίων που ανασκάφηκαν στο οικόπεδο της κεντρικής πλατείας. Μετά το πέρας της ανασκαφικής έρευνας η 7η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων συνεργάστηκε με τους μελετητές προκειμένου να εξευρεθεί η καλύτερη δυνατή λύση, έτσι ώστε και τα αρχαία να αναδειχτούν και να προχωρήσει η ανέγερση του κτιρίου. Η μελέτη που κατατέθηκε και εγκρίθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού προβλέπει ότι το τμήμα της οχύρωσης (τείχος και πύργος), το οποίο βρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του οικοπέδου, θα διατηρηθεί ορατό και επισκέψιμο και θα μετακινηθεί μόνο καθ' ύψος. Το αρχαίο θα αναδειχθεί και θα βρίσκεται σε διαμορφωμένο χώρο υποβαθμισμένης πλατείας.

Η πρόσβαση στο κτίριο από την οδό Παπαναστασίου θα γίνεται μέσω γυάλινης ράμπας που θα περνά πάνω από τα αρχαία, ώστε αυτά να είναι ορατά. Το δεύτερο τμήμα στα δυτικά θα διατηρηθεί εγκιβωτισμένο σε είδος δωματίου-χώρου από σκυρόδεμα, κάτω από την κλίση της ράμπας πρόσβασης των αυτοκινήτων από την οδό Κύπρου προς τον υπόγειο σταθμό. Το αρχαίο θα είναι επισκέψιμο (μέσω θύρας) για τους υπαλλήλους της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και τους ερευνητές. Με τον τρόπο αυτό η πορεία του παλαιοχριστιανικού τείχους θα συνεχίσει να είναι ορατή και να θυμίζει την ιστορία της πόλης.

Εργασίες αποκατάστασης του τείχους

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ της 10/9/2010 "Αρχισαν οι εργασίες προσωρινής απομάκρυνσης των αρχαίων βυζαντινής εποχής, που είχαν βρεθεί παλιότερα κατά τη διάρκεια εκσκαφών στο οικοπέδο της Κεντρικής Πλατείας της Λάρισας, στην οδό Παπαναστασίου. Τα αρχαία θα φυλαχθούν σε παρακείμενο χώρο και θα επανατοποθετηθούν, σχεδόν στην ίδια θέση, σε σημείο που θα είναι ορατά από το κοινό.

Πρόκειται για υπολείμματα του τείχους της Λάρισας, που αποδίδεται στον Ιουστινιανό, σύμφωνα με αρχαιολόγους της 7ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λάρισα, δηλαδή τον 6ο αιώνα μ.Χ. Είναι συνολικού μήκους είκοσι ένα μέτρα ενώ έχει πλάτος πάνω από δύο μέτρα και είναι διατηρημένο σε πολύ χαμηλό ύψος. Τα ευρήματα θεωρούνται ίδιας εποχής και μέρος του ίδιου συνόλου, με αυτά που βρέθηκαν πριν χρόνια στο υπέδαφος της πλατείας Αγαμ. Μπλάνα και σήμερα βρίσκονται επανατοποθετημένα και αξιοποιημένα στην επιφάνειά της.

Για τη διάσωσή τους χρησιμοποιήθηκε ο ίδιος τρόπος με τα βυζαντινά της πλατείας Μπλάνα, δηλαδή περιμετρικά σε κάθε κομμάτι μπήκε τσιμέντο, ώστε να είναι δυνατή η αποκόλλησή τους από το έδαφος με γερανό και η τοποθέτησή τους σε πλατφόρμα φορτηγού. Για τα βυζαντινά ευρήματα υπάρχει μελέτη ανάδειξης, που συντάχτηκε από τον ιδιώτη ιδιοκτήτη του κτιρίου που θα ανεγερθεί, η οποία εγκρίθηκε από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Στο χώρο πρόκειται να κτιστεί πολυώροφη οικοδομή και στη συνέχεια θα τοποθετηθούν και τα βυζαντινά υπολείμματα, που εκτιμάται ότι αποτελούν θεμελιώσεις πύργου και τειχών της οχύρωσης της Λάρισας. Οι εργασίες γίνονται υπό την επίβλεψη αρχαιολόγων της 7ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λάρισας.

- **Δεξαμενή**

Η δεξαμενή που ταυτίζεται με την κεντρική δεξαμενή της Λάρισας στα όψιμα ρωμαϊκά και πρώιμα βυζαντινά χρόνια (3ος - 5ος αιώνας μ.Χ.) βρίσκεται στο κέντρο της σύγχρονης πόλης, σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο στο υπόγειο πολυκατοικίας επί της οδού Μανωλάκη 6. Πρόκειται για μεγάλη υπέργεια δεξαμενή, διαστάσεων 33Χ20 μ. και χωρητικότητας 2.350 κ.μ., περίπου. Το μέγεθός της και η χωρητικότητά της την κατατάσσουν ανάμεσα στα μεγάλα δημόσια κοινωφελή έργα που υλοποιήθηκαν στη Λάρισσα κατά την όψιμη ρωμαϊκή περίοδο και συνέβαλαν αναμφίβολα στην ανάδειξή της σε πρωτεύουσα της Επαρχίας Θεσσαλίας στα χρόνια του αυτοκράτορα Διοκλητιανού (285-305).

Αποτελείται από τρεις καμαροσκεπείς ορθογώνιους χώρους, μέγιστου ύψους 6μ., που επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω στενών τοξωτών ανοιγμάτων. Πρόκειται για ιδιαίτερο οικοδόμημα που χαρακτηρίζεται από την τήρηση των αναλογιών και την επιμέλεια της κατασκευής. Οι ισχυροί τοίχοι του κτιρίου είναι κτισμένοι με αργολιθοδομή που ενισχύεται από ζώνες πλινθοδομής.

Στην πρόσοψη της δεξαμενής διαμορφωνόταν πολυτελές κρηναίο οικοδόμημα στο τύπου του νυμφαίου, με ορθογώνιες και ημικυκλικές κόγχες για την τοποθέτηση αγαλμάτων σχετικών με τα νερά και τη φύση. Η πρόσοψη της δεξαμενής και το νυμφαίο έφεραν επένδυση από μαρμάρινες πλάκες λευκού και πράσινου χρώματος, οι οποίες αποκολλήθηκαν επιμελώς μετά από την καταστροφή και εγκατάλειψη του κτιρίου.

Ήταν σε χρήση μέχρι τον 5ο αι. μ.Χ. Η εγκατάλειψη σύμφωνα με στοιχεία πιθανόν να οφείλεται στην καταστροφική επιδρομή των Οστρογότθων το 482 μ.Χ.

Οι χώροι της δεξαμενής αποκαλύφθηκαν διαδοχικά κατά τις εκσκαφές θεμελίων για την ανέγερση οικοδομών, με αποτέλεσμα να μην έχουμε πλήρη και ολοκληρωμένη εικόνα του κτιρίου.

Πηγή: <http://larisa.culture.gr/index.php/archaiologikoi-xoroi-kai-mnimeia/9-uncategorised/149-kentriki-deksameni-larisas-odos-manolaki>

http://larisa.culture.gr/images/dnmosieuseis/De3amevn_larisas_gialouri.pdf

Η στήλη όπως βρέθηκε το 1955

Η οδός Δήμητρας όπου βρέθηκε η στήλη

Το αντίγραφο της στήλης σήμερα

• Το Μνημείο του Ποσειδώνα

Την Παρασκευή 8 Οκτωβρίου 2010 πραγματοποιήθηκαν τα αποκαλυπτήρια του μνημείου του Ποσειδώνα, στη συμβολή των οδών Δήμητρας και Νίκης, του οποίου το ακριβές αντίγραφο μετά από πενήντα πέντε χρόνια τοποθετήθηκε στη θέση όπου είχε βρεθεί το αυθεντικό μνημείο. Το μαρμάρινο μνημείο του Ποσειδώνα, του 4ου αιώνα π.Χ., ξαναβρήκε μετά από αιώνες τη θέση του στη Λάρισα και μάλιστα τοποθετήθηκε στο σημείο όπου αποκαλύφθηκε για πρώτη φορά πριν 55 χρόνια, μέσα στην πόλη.

Είχε αποκαλυφθεί το 1955 ανέπαφο έτσι όπως είχε στηθεί όρθιο πριν 2.500 χρόνια στην αρχική του θέση, από τον αρχαιολόγο Νικ. Βερδελή, στο μέσο περίπου του μήκους της οδού Δήμητρας. Όμως δεν είχε καν καταγραφεί ως εύρημα, μέχρι πρόσφατα οπότε έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες για την επανατοποθέτησή του.

Ο χώρος που το φιλοξενεί έχει διαμορφωθεί ανάλογα από το Δήμο Λαρισαίων και σε συνεννόηση με την ΙΕ΄ Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων Λάρισας, λόγω της μεγάλης αξίας του μνημείου, αποφασίστηκε να τοποθετηθεί ένα ακριβές αντίγραφο του αυθεντικού. Το ακριβές αντίγραφο του μνημείου φιλοτέχνησε ο μαρμαρογλύπτης Αριστοτέλης Κούτρης. Η τοποθέτηση του αντιγράφου του μνημείου στην ίδια θέση όπου αρχικά βρέθηκε δίνει την ιστορική διάσταση στο χώρο και μάλιστα σε συνδυασμό με τα πρόσφατα πολύ σημαντικά ευρήματα στο απέναντι πεζοδρόμιο επί των οδών Δήμητρας και Νίκης, όπου βρέθηκε το τμήμα ενός λιθόστρωτου ρωμαϊκού δρόμου με τις αρματοροχίες του, αλλά και τμήμα του Ιουστινιάνειου τείχους καθώς και οικιστικά κατάλοιπα της αρχαιότητας και των βυζαντινών χρόνων, αποκαθιστούν ένα τμήμα της αρχαίας τοπογραφίας της Λάρισας. Κοντά στο μνημείο τοποθετήθηκαν μόνιμες πινακίδες με πληροφορίες τόσο για το ίδιο όσο και για την ανασκαφή.

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ

Το καλοκαίρι του 1955 με δαπάνες του Δήμου Λαρίσης, επί δημαρχίας του Δημ. Χατζηγιάννη, ο αρχαιολόγος Νικ. Βερδελής πραγματοποίησε μικρή ανασκαφική έρευνα στο μέσο περίπου του μήκους της οδού Δήμητρας και στη δυτική πλευρά της, όπου αποκάλυψε το εν λόγω μνημείο, το οποίο μάλιστα βρέθηκε όρθιο στην αρχική του θέση. Πρόκειται για αναθηματική στήλη από λευκό μάρμαρο με μνημειακές διαστάσεις, ύψους 2,63 μ. και πλάτους 0,50 μ. Η στήλη επιστέφεται από αέτωμα και ήταν στερεωμένη μέσα σε ορθογώνια μαρμάρινη πλίνθο, η οποία εδραζόταν σε λίθινο υπόβαθρο. Στο πάνω μέρος της στήλης στην κύρια όψη και στις πλάγιες πλευρές, υπάρχουν τετράγωνες εγκοπές για την ένθεση ενός μαρμάρινου ή μολύβδινου γόμφου στον οποίο θα ήταν δυνατό να στερεωθούν στεφάνια από λουλούδια.

Πινακίδα με πληροφορίες

Λατρεία του θεού Ποσειδώνα

Πινακίδα με πληροφορίες

Το παλαιοχριστιανικό λουτρό πλατείας Μπλάνα κατά τη διάρκεια ανασκαφής

Το παλαιοχριστιανικό λουτρό πλατείας Μπλάνα σήμερα

- **Παλαιοχριστιανικά λουτρά.**

Τον Μάρτιο του 1979, όταν γίνονταν τα έργα ανάπλασης της κεντρικής πλατείας, αποκαλύφθηκε ένα τεράστιο οικοδόμημα, το οποίο χρονολογείται από τη Ρωμαϊοκρατία και τους Βυζαντινούς χρόνους και η ανακατασκευή φθάνει ως την Τουρκοκρατία. Στην πρώτη φάση το κτίριο πρέπει να χρησιμοποιούνταν ως δημόσιο λουτρό. Τον 5ο π. Χ. αιώνα εμφανίζονται τα πρώτα δημόσια λουτρά τα οποία κυρίως στα ελληνοιστικά και ρωμαϊκά χρόνια εξελίσσονται διαρκώς και γίνονται ιδιαίτερα αγαπητά. Παλαιοχριστιανικά λουτρά (βαλανεία) έχουν αποκαλυφθεί σε διάφορα σημεία του ιστορικού κέντρου της πόλης. Ολόκληρα διατηρούνται αυτά στην πλατεία Μπλάνα και στην πλατεία Λαμπρούλη.

✱ Το λουτρό της πλατείας Μπλάνα αποτελείται από τρεις χώρους και χρονολογείται τον 5ο αι. μ.Χ. Το μέγεθός του και η γειτνίασή του με τη βασιλική της οδού Κύπρου ευνοούν τη συσχέτισή του με το εκκλησιαστικό συγκρότημα της βασιλικής. Πιθανολογείται ότι έπαψε να λειτουργεί μετά την ανέγερση της παλαιοχριστιανικής οχύρωσης.

Το παλαιοχριστιανικό λουτρό πλατείας Λαμπρούλη κατά τη διάρκεια ανασκαφής του

Το παλαιοχριστιανικό λουτρό πλατείας Λαμπρούλη σήμερα

- *• Το λουτρό της πλατείας Λαμπρούλη βρίσκεται βορειοανατολικά της βασιλικής του Αγίου Αχιλλείου και πιθανόν εντάσσεται σε συγκρότημα κτιρίων που σχετίζεται με τη βασιλική. Πρόκειται για ένα μικρό λουτρό με δύο χώρους και χρονολογείται τον 6ο αι. μ.Χ.

- **Μουσουλμανικά Τεμένη (Τζαμιά)**

Χαρακτηριστικά μνημεία της εποχής τα τζαμιά, τα οποία άρχισαν να οικοδομούνται αμέσως μετά την κατάκτηση της πόλης από τους Τούρκους και τα οποία της δίνουν ένα εντελώς ιδιαίτερο χαρακτήρα. 20 - 25 τζαμιά αναφέρονται στα κείμενα των διάφορων περιηγητών που κατά καιρούς επισκέφθηκαν την πόλη. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα ο αριθμός των τζαμιών αρχίζει να μειώνεται αφού αρκετά από αυτά εγκαταλειμμένα και ερειπωμένα καθώς ήταν, άρχισαν να κατεδαφίζονται ως ετοιμόρροπα, ενώ άλλα παραδόθηκαν σε νέες χρήσεις. Από τη μεγάλη σειρά τζαμιών που ιδρύθηκαν και λειτούργησαν επί αιώνες στη Λάρισα, σήμερα διατηρούνται μόνο δύο: το Γενί Τζαμί, που σήμερα σώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση στην πλατεία Μπλάνα και λειτουργεί σαν το αρχαιολογικό μουσείο της πόλης, και τμήματα του τζαμιού Βαγρακλι, που βρισκόταν στη συμβολή των οδών Παπαφλέσσα και Όσας.

Το Γενί τζαμί το 1930

Το Γενί τζαμί σήμερα

- **Το Γενί Τζαμί**

Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης στην οδό 31ης Αυγούστου. Ο κτήτορας και ο χρόνος ίδρυσης του τζαμιού μας είναι για την ώρα άγνωστα, η αρχιτεκτονική του, όμως, μας παραπέμπει στον 19ο αιώνα. Πληροφορίες αναφέρουν ότι ήταν δωρεά της βασίλισσας Όλγας στους εναπομείναντες μουσουλμάνους στην πόλη της Λάρισας. Είναι το νεότερο από τα τζαμιά

της πόλης μας και το μοναδικό που σώζεται σήμερα σε καλή κατάσταση. Συνδυάζει νεοκλασικά διακοσμητικά στοιχεία όψεων και του μιχράμπ (η θέση από όπου ο ιμάμης κατεύθυνε την προσευχή) με το τουρκικό μπαρόκ. Πρόκειται για τετράγωνο κτίσμα με προστώο τοξωτό στεγασμένο με τρεις θόλους. Στα ΝΔ του οικήματος ο μιναρές σώζεται μέχρι τον εξώστη. Έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέο.

Χρησιμοποιήθηκε ως τόπος προσευχής από τη μουσουλμανική κοινότητα ως το 1924, οπότε και έγινε η ανταλλαγή των πληθυσμών. Από το 1939 έως το 1941 στέγασε μια μικρή αρχαιολογική συλλογή και τη δημοτική βιβλιοθήκη. Η αρχαιολογική συλλογή λεηλατήθηκε εν μέρει την περίοδο 1941-44. Το κτίριο έπαθε ζημιές από τους σεισμούς των ετών 1941, 1955 και 1957. Επισκευάστηκε πρόχειρα και αποφασίστηκε να μετατραπεί σε αρχαιολογικό μουσείο. Οι σεισμοί του 1980 προξένησαν για μια ακόμη φορά ζημιές στο κτίριο. Από το 1983 -μετά τις επισκευές- έως σήμερα στεγάζεται σε αυτό το Αρχαιολογικό Μουσείο Λάρισας.

Για τις ανάγκες της νέας χρήσης του κατεδαφίστηκε ο ψηλός περίβολος που απομόνωνε το τζαμί από τον περιβάλλοντα χώρο, και στη θέση του κτίστηκε τοίχος με μεταλλικό κιγκλίδωμα. Επίσης, κατεδαφίστηκε ένα κιόσκι, το οποίο στέγαζε αναβρυτήριο ή κρήνη, και διαλύθηκαν δύο μαρμάρινοι τάφοι που υπήρχαν στον αυλόγυρό του. Οικοδομήθηκαν τα άκρα της στοάς του τζαμιού, για τη δημιουργία ενός φυλακίου και γραφείου - αποθήκης, ενώ, τέλος, για την έκθεση των αρχαιοτήτων στο εσωτερικό του κτίστηκαν μεγάλα κλιμακωτά κατά μήκος των τοίχων.

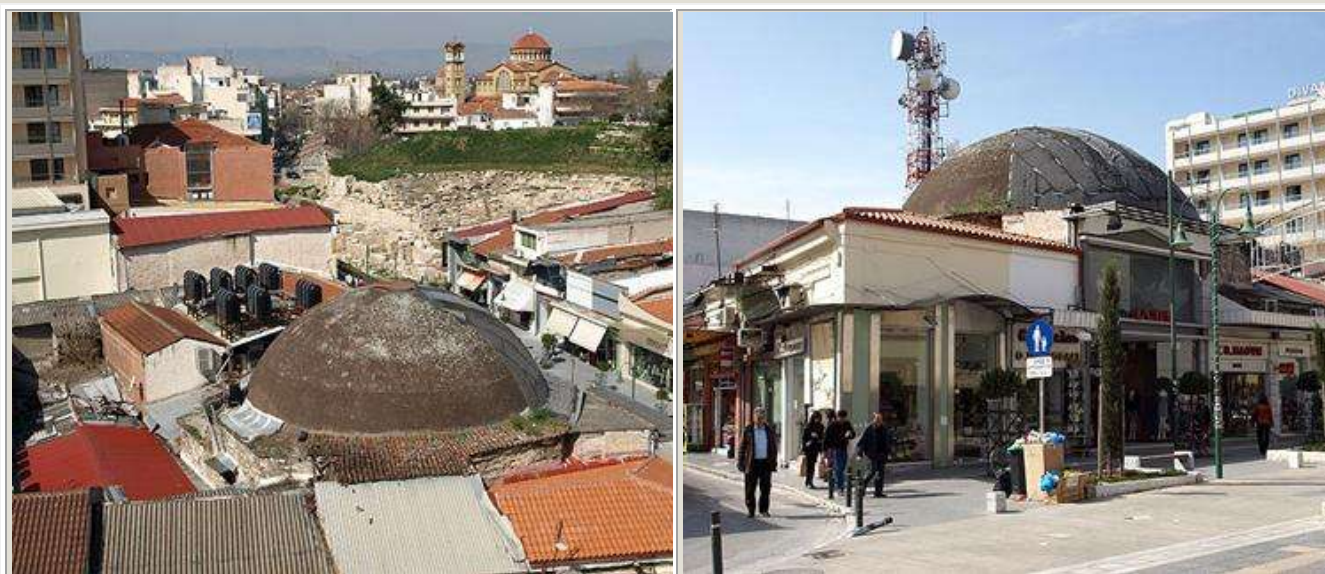
Η τεχνοτροπία του μιναρέ εντυπωσιάζει. Είναι χτισμένος σε στριφτή σκάλα με τούβλο και μάρμαρο. Η τοιχοδομία του είναι λίθινη με μικρούς φεγγίτες για αερισμό και φωτισμό. Τα πατήματα των σκαλιών του είναι μαρμάρινα μονολιθικά με μορφή ριπιδίου (σαν βεντάλια) κι ανάμεσά τους παρεμβάλλονται δύο σειρές πλίνθων, ώστε να αποκτήσει κάθε σκαλί το απαιτούμενο ύψος.

- **Το Μπαϊρακλί Τζαμί**

Βρίσκεται στο κέντρο της αγοράς, στη συμβολή των οδών Παπαφλέσσα και Όσσης. Πρόκειται για μουσουλμανικό κτίσμα που είναι δυνατόν να χρονολογηθεί στις αρχές του 16^{ου} αι. Ονομάστηκε έτσι, γιατί λέγεται ότι ο ιμάμης του τζαμιού αυτού ύψωνε μια σημαία, δίνοντας σήμα και στους υπόλοιπους ιμάμηδες της περιοχής να καλέσουν τους πιστούς για προσευχή (μπαϊράκ στα τούρκικα σημαίνει σημαία).

Υπολείμματά του αποκαλύφθηκαν το Φεβρουάριο του 1994 στο χώρο του κατεστραμμένου από φωτιά ζαχαροπλαστείου του Δημ. Μέγα. Σήμερα από το τζαμί σώζονται οι δύο τοίχοι του κεντρικού χώρου, ενσωματωμένοι σε νεότερη κατασκευή. Έχει ωραία πλινθοπερίκλειστη τοιχοδομία, όπως το Μπεζεστένι, με το οποίο χρονολογούνται στην ίδια περίοδο. Χαρακτήριστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Πρόκειται για μουσουλμανικό κτίσμα που είναι σημαντικό για την ιστορία της πόλεως και της ευρύτερης περιοχής της περιόδου αυτής. Αργότερα συμπληρώθηκε ο χαρακτηρισμός του τεμένους "Μπαϊρακλή Τζαμί" στην Λάρισα με την προσθήκη ζώνης προστασίας σ' αυτό του οικοδομικού τετραγώνου, που περικλείεται από τους δρόμους Ελευθ. Βενιζέλου, Φιλελλήνων, Βύρωνος και Δήμητρας.

- **Οθωμανικό Λουτρό (Χαμάμ)**

Στο κέντρο της αγοράς και μπροστά στο δρόμο που οδηγούσε στο μπεζεστένι βρίσκονταν δύο χαμάμ, το Μεγάλο και το Μικρό (κιουτσούκ χαμάμ), ενώ άλλα δύο ήταν πίσω από την αγορά, κοντά στον Πηνειό. Το Μικρό Χαμάμ έχει κατεδαφιστεί και στη θέση του βρίσκεται σήμερα το ξενοδοχείο "Divani Palace".

Το Μεγάλο Χαμάμ σώζεται σήμερα κατακεραματισμένο ανάμεσα στα καταστήματα που βρίσκονται μέσα του και μάλιστα ο τρούλος του είναι ευδιάκριτος από την οδό Βενιζέλου. Ο ιδρυτής του μας είναι ακόμη άγνωστος. Η ανέγερση του κτίσματος πιθανώς ανάγεται στο 15ο αιώνα και αποδίδεται στους διάδοχους του Οθωμανού κατακτητή της Θεσσαλίας Τουρχάν - Βέη, ενώ από αρχειακές πηγές του τέλους του 19ου αι. γνωρίζουμε ότι το λουτρό ανήκε στο βακούφι του τεκέ του Σείντ Γιαχγιά Χαμεβή Καντρή.

Το μεγάλο λουτρό είναι ένα επίμηκες κτίσμα με δύο τρούλους, το οποίο ακολουθεί τη βασική μορφή της κάτοψης του μνημειώδους τύπου των δημόσιων οθωμανικών λουτρών, με χώρους που διατάσσονται γραμμικά κατά μήκος του άξονα ανατολής- δύσης. Σώζονται τμήματα του άλλοτε μεγάλου δίδυμου οθωμανικού λουτρού με δύο θόλους που υποβαστάζονται από ημιχώνια. Παρουσιάζει αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, τόσο στα μορφολογικά του στοιχεία, όσο και στο σύστημα υποκαύστων και θεμελιώσεως. Το κτίσμα χρονολογείται κατά τον 18ο αιώνα ενώ η αρχική οικοδομική του φάση ανάγεται στον 16ο αιώνα.

Το λουτρό δε γνωρίζουμε πότε ακριβώς έπαψε να λειτουργεί. Μετά την απελευθέρωση, πάντως, το εσωτερικό του ήταν ήδη κατατμημένο και διαμορφωμένο σε μικρά μαγαζιά και εργαστήρια. Με την αλλαγή της χρήσης, άρχισε για το μνημείο μια περίοδος απαξίωσης, αφού για την εξυπηρέτηση των νέων αναγκών, δέχτηκε πολλές αδέξιες μετασκευές και προσθήκες.

Σήμερα όλο το συγκρότημα του λουτρού έχει ενσωματωθεί στα νεότερα εμπορικά καταστήματα. Την αίθουσα αποδυτηρίων του λουτρού μοιράζονται σήμερα τα καταστήματα στους αρ. 81 έως 85 της οδού Ελ. Βενιζέλου: πρόκειται για ένα μεγάλο τετράγωνο χώρο, ο οποίος καλύπτεται με ημισφαιρικό τρούλο, που με τις διαστάσεις του (διάμετρος 13μ.) υπερέχει στην κλίμακα του όλου συγκροτήματος, αντανakλώντας τον ιδιαίτερα σημαντικό κοινωνικό ρόλο του χώρου αυτού.

Η ιστορική αξία, οι ιδιαιτερότητες και η σημασία του Οθωμανικού Λουτρού ως πολιτιστικό και αρχαιολογικό μνημείο αναδείχτηκε σε μία όμορφη εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στον χώρο του, το μεσημέρι της Κυριακής 25/11/2018. Την εκδήλωση συνδιοργάνωσε η Εφορία Αρχαιοτήτων Λάρισας και ο Σύλλογος για το Περιβάλλον και τον Πολιτισμό ΔΡΥΑΣ.

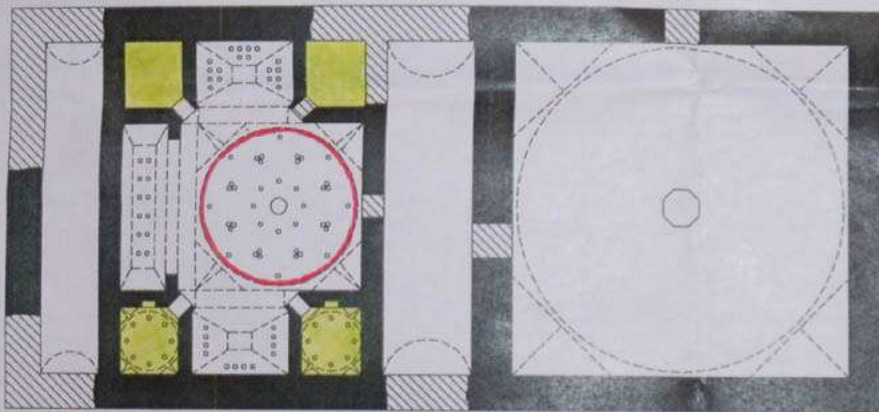
Πηγή: <https://www.larissanet.gr/2018/11/25/plimmyrise-larisaious-to-chamam-fot/>

Μεγάλο Λουτρό (Büyük Hamam) Κάτοψη

Οδός Ελ. Βενιζέλου

σημερινή είσοδος

αρχική είσοδος (?)

Εστία (?)
(küllhan)

Ζεστός χώρος
(sicaklık)

Χλιαρός χώρος
(soğukluk)

Αίθουσα αποδυτηρίων
(cemekân)

«Πράσινο φως» για την εκκίνηση της διαδικασίας απαλλοτρίωσης κτισμάτων δίπλα στο μεγάλο διπλό Οθωμανικό Χαμάμ, που βρίσκεται επί της οδού Βενιζέλου, έδωσε το Υπ. Πολιτισμού. Συγκεκριμένα, ενέκρινε την πρόταση που είχε καταθέσει η Εφορεία Αρχαιοτήτων Λάρισας για την επισκευή και ανάδειξη του Οθωμανικό λουτρού που διασώζεται σε μεγάλη έκτασή του στο κέντρο της Λάρισας, η οποία περιλαμβάνει απαλλοτριώσεις κτισμάτων, δίνοντας έτσι την εκκίνηση υλοποίησης ενός μεγάλου στόχου στην ιστορία της αποκάλυψης αρχαιοτήτων στην πόλη.

Εκτιμάται, δε, ότι το Χαμάμ εκτείνεται σε ακτίνα τουλάχιστον πέντε καταστημάτων δίπλα στο κτίσμα που έχει διατηρηθεί καλύτερα μέχρι σήμερα και λειτουργεί ως μπαρ, με την ονομασία «Χαμάμ». «Το έργο περιλαμβάνει δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση προτείνονται απαλλοτριώσεις τριών κτισμάτων που λειτουργούν σήμερα ως εμπορικά καταστήματα από το 1881! Αυτά βρίσκονται επί της οδού Βενιζέλου και φθάνουν μέχρι την οδό Φιλελλήνων. Από τις επιτόπιες έρευνες διαπιστώσαμε ότι διατηρείται το μεγαλύτερο μέρος των τοίχων του Οθωμανικού χαμάμ, καθώς από το 1881 μέχρι και σήμερα στα εμπορικά καταστήματα έχουν γίνει μόνο πρόχειρες κατασκευές που εγκλώβισαν απλά τους τοίχους του μνημείου και οι οποίες μπορούν να αφαιρεθούν. Συγκεκριμένα το έργο της απαλλοτρίωσης περιλαμβάνει παρεμβάσεις ανάδειξης των τοίχων του χαμάμ, κατά τις οποίες θα γκρεμιστούν οι νεότερες κατασκευές και θα συντηρηθούν οι αρχικές. Η μόνη καταστροφή, που φαίνεται να έχει γίνει μέχρι σήμερα στο μνημείο, είναι ότι γκρεμίστηκαν σημεία του για να κατασκευαστούν πόρτες

εισόδου στα εμπορικά καταστήματα.

Σύμφωνα με στοιχεία της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λάρισας, το Χαμάμ στην οδό Βενιζέλου καταλάμβανε άλλοτε ολόκληρο το οικοδομικό τετράγωνο και λειτουργούσε λουτρό γυναικών και λουτρό ανδρών. Έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο το 1986. Σήμερα είναι μοιρασμένο σε μικρές ιδιοκτησίες, που στεγάζουν εμπορικά καταστήματα.

Πηγή: <https://ilarissa.gr/news/larissa/gkremizontai-magazia-sti-venizeloy-sti-larisa-gia-anadeixi-toy-chamam>

- **Τα αρχαία θέατρα.**

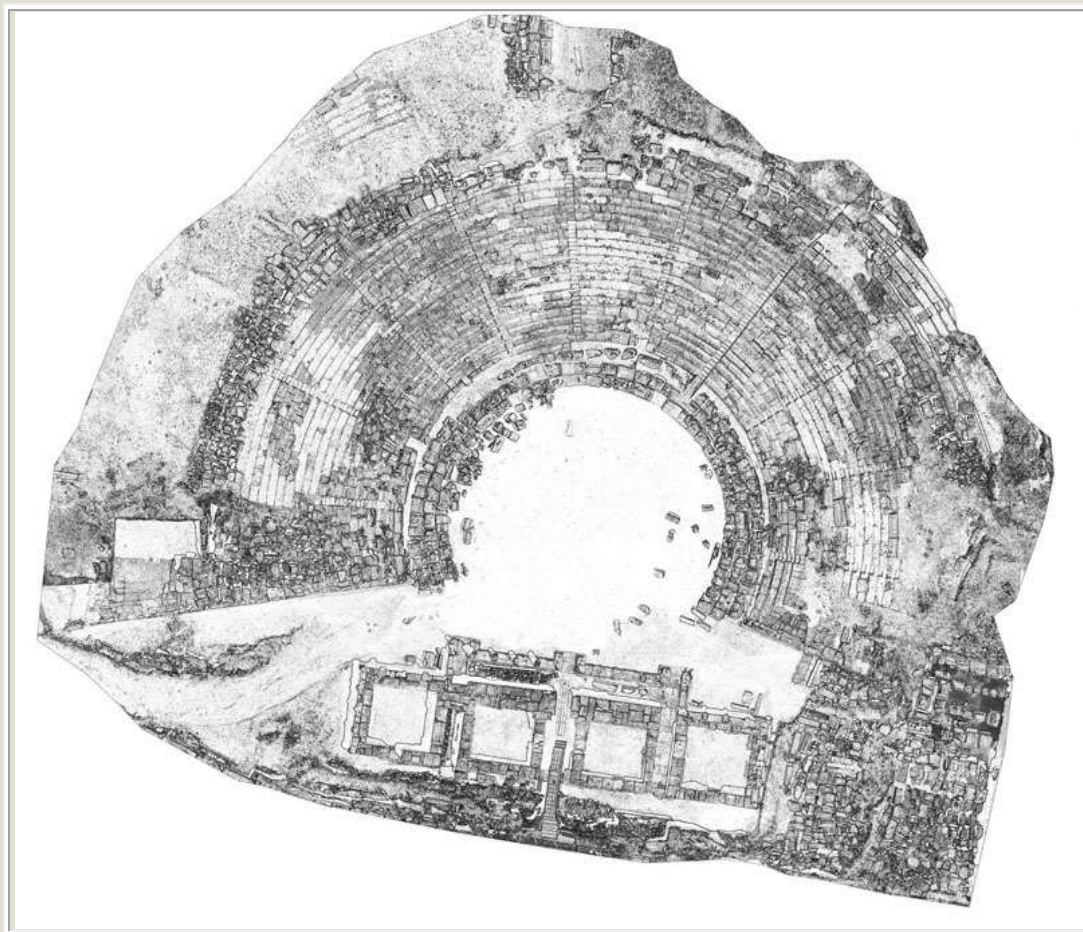
Τα σημαντικότερα μνημεία των ελληνοιστικών χρόνων αποτελούν τα δύο αρχαία θέατρα: το πρώτο και πιο επιβλητικό, στη νότια πλαγιά του λόφου "Φρούριο" και εν μέρει σήμερα ορατό (ως αποτέλεσμα συστηματικών ανασκαφικών ερευνών που ξεκίνησαν το 1977 και συνεχίζονται μέχρι σήμερα), κατασκευάστηκε στην ελληνοιστική εποχή, πιθανότατα στο τέλος του 3ου αι. π.Χ. στα χρόνια του Βασιλιά της Μακεδονίας Φίλιππου του Ε' και χρησιμοποιήθηκε για παραστάσεις και άλλα δρώμενα μέχρι το Β' μισό του 1ου αι. π.Χ. Τότε κατασκευάστηκε το δεύτερο μικρότερο αρχαίο θέατρο, το οποίο προοριζόταν για θεατρικές παραστάσεις και άλλες πνευματικές εκδηλώσεις.

- **Το Α' Αρχαίο Θέατρο.**

Πλάι στα μοντέρνα καταστήματα και cafés της πεζοδρομημένης οδού Βενιζέλου, το Α' Αρχαίο Θέατρο της Λάρισας μας «ταξιδεύει» σε νύχτες πρεμιέρας του παρελθόντος! Ένας διάλογος με την αρχαιότητα αρχίζει από τη νότια πλαγιά του λόφου του Φρουρίου.

Στα ριζά του αποκαλύφθηκε το Α΄ Αρχαίο Θέατρο της Λάρισας, ο αδιάσειστος μάρτυρας της ισχύος και της ευημερίας που είχε η πλούσια Θεσσαλική πόλη αιώνες πριν. Παράλληλα αποτελεί το σημαντικότερο εύρημα που έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη.

Το Α΄ Αρχαίο Θέατρο της Λάρισας οικοδομήθηκε στα τέλη του 3ου αιώνα π.Χ. στα χρόνια του βασιλιά της Μακεδονίας Φιλίππου του Ε΄ και η χωρητικότητά του, όπως υπολογίζεται, ξεπερνούσε τους 10.000 θεατές. Ποια η χρήση του; Το όνομα τα λέει όλα... Παραστάσεις, μουσικοί αγώνες και άλλα πολιτιστικά δρώμενα πραγματοποιούνταν εκεί μέχρι και το β΄ μισό του 1ου αι. π.Χ., ενώ κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους χρησιμοποιήθηκε ως αρένα.

Ακόμα και σήμερα, κάνοντας τη βόλτα σας δίπλα στα καταστήματα και στα cafés της οδού Βενιζέλου, θα δείτε το κοίλο, την ορχήστρα και την πολύ καλά διατηρημένη σκηνή. Οι ανασκαφές ξεκίνησαν το 1910, αλλά συνεχίζονται ακόμη... Το αρχαίο μνημείο ήρθε στο φως μετά από τις συνεχείς απαλλοτριώσεις. Δυστυχώς τα σημάδια από τις βαθιές θεμελιώσεις των γύρω κτισμάτων (σπιτιών, καταστημάτων, εργαστηρίων), όπως διαπιστώθηκε στη συνέχεια, ήταν εμφανή.

- **Το Β' Αρχαίο Θέατρο.**

Το Β' Αρχαίο Θέατρο της Λάρισας είναι κτισμένο στις νοτιοδυτικές υπώρειες του λόφου Πευκάκια. Η συστηματική ανασκαφή του μνημείου πραγματοποιήθηκε τα έτη 1985 και 1986. Στην ίδια θέση βρισκόταν το τζαμί του Χασάν Μπέη, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Όταν το τζαμί γκρεμίστηκε βρέθηκαν δυο επιγραφές, από τις οποίες η μια είναι αφιερωμένη στη Θεά Δήμητρα, την Κόρη (Περσεφόνη) και τον Δεσπότη. Πιθανολογείται λοιπόν ότι στην ίδια θέση υπήρχε και Θεσμοφόριο, δηλαδή ναός αφιερωμένος στις δύο αυτές θεότητες.

Το θέατρο άρχισε να κατασκευάζεται τον 1ο αι.π.Χ. Ολοκληρώθηκε μόνο η κατασκευή της σκηνής και της ορχήστρας. Το κοίλο και οι πάροδοι έμειναν ημιτελή μάλλον για λόγους οικονομικής δυσπραγίας.

- **Κτίρια αρτοποιειών στρατού.**

Λιθόκτιστα κτίρια κατασκευής αρχών του αιώνα με ξύλινη κεραμοσκεπή στέγη, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν από το στρατό σαν φούρνοι. Βρίσκονται κτισμένα ακριβώς πάνω από το αρχαίο θέατρο. Στα θεμέλιά τους βρέθηκαν πολλά αρχιτεκτονικά μέλη του αρχαίου θεάτρου. Σήμερα χρησιμοποιούνται ως αποθήκες της αρχαιολογικής υπηρεσίας.

- **Λόφος Φρουρίου.**

Ο γνωστός σήμερα ως Λόφος του Φρουρίου Λάρισας, στο βόρειο τμήμα του κεντρικού εμπορικού - διοικητικού τομέα, είναι ένα ζωντανό δείγμα της ιστορίας της πόλης. Ο λόφος του Φρουρίου από τη νεολιθική εποχή ως σήμερα είναι ο πυρήνας γύρω από τον οποίο διαμορφώθηκε και εξελίχθηκε η ζωή της πόλης. Ο λόφος του Φρουρίου ήταν και συνεχίζει να είναι η καρδιά της πόλης. Ο Λαρισαίος του 6ου π. Χ. αιώνα ανέβαινε στο λόφο για να λατρέψει την Πολιάδα Αθηνά όπως και σήμερα λατρεύει στον ίδιο χώρο τον πολιούχο **Άγιο Αχίλλειο**, σε σημείο με θέα και ανοιχτό ορίζοντα προς την βόρεια πλευρά της πόλης. Στο λόφο του φρουρίου συναντάμε και πολλά από τα αρχαιολογικά ευρήματα που έχουν αναφερθεί παραπάνω.

Η περιοχή του λόφου του Φρουρίου αποτελούσε τον Τρανό Μαχαλά, τη μοναδική ελληνική συνοικία στην πρώιμη Τουρκοκρατία, ενώ το υπόλοιπο τμήμα της πόλης είχε ερημωθεί και ανασυνοικίσθηκε από τους Οθωμανούς. Στις νότιες πλαγιές του λόφου αναπτύχθηκε η αγορά (τσαρσί), σε άμεση σχέση με το μπεζεστένι, ενώ στον ίδιο χώρο αναφέρεται στις πηγές και το παζάρι, χωρίς να είναι βέβαιο αν γινόταν από παλιά με τη μορφή που έφθασε έως τις μέρες μας.

- **Μπεζεστένι.**

Το μπεζεστένι της Λάρισας κατέχει με την παρουσία του δεσπόζουσα θέση στο ευρύχωρο πλάτωμα του λόφου της αρχαίας ακρόπολης, στη σημερινή τοποθεσία «Λόφος Φρουρίου». Πρόκειται για μεγάλη σκεπαστή αγορά, που κτίσθηκε από τους Οθωμανούς στα τέλη του 15ου- αρχές του 16ου αιώνα. Η παλαιότερη γνωστή μνεία για την ύπαρξη του γίνεται στο κατάστιχο ΤΔ 36 (1506), όπου αναφέρεται ανάμεσα στις Θεοσεβείς δωρεές και τα ευαγή ιδρύματα του *Gazi Omer Bey*.

Το μπεζεστένι αποτέλεσε, έκτοτε, και για τρεις περίπου αιώνες, το ζωτικότερο τμήμα της αγοράς -αληθινό κέντρο της οικονομικής δραστηριότητας- και των πολυάριθμων επαγγελματικών συντεχνιών της, καθώς γύρω από αυτό οργανώθηκε το εμπορικό τμήμα της πόλης, με το τσαρσί και το παζάρι. Σήμερα σώζονται μόνον οι περιμετρικοί τοίχοι του κεντρικού οικοδομήματος, που στεγαζόταν με 6 θόλους, έφερε περιμετρικά καταστήματα και είχε τρεις εισόδους, από τις οποίες σήμερα μόνον η νότια είναι ανοιχτή. Στο μπεζεστένι βρίσκεται προσωρινά και η βυζαντινή συλλογή αρχαίων, η οποία θα μεταφερθεί στο Διαχρονικό Μουσείο, ώστε να αρχίσει η επισκευή και ανάδειξη του μνημείου από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

- **Παλαιοχριστιανική Βασιλική Φρουρίου.**

Πρόκειται για τρίκλιτη βασιλική, αφιερωμένη στον Άγιο Αχίλλιο, σύμφωνα με επιγραφές. Κτίσθηκε τον 6ο αιώνα πάνω στον τάφο του Αγίου. Διατηρείται στο επίπεδο της θεμελίωσης και κοσμεύεται με ψηφιδωτά δάπεδα στο νάρθηκα. Ο τάφος του Αγίου μπορεί να ταυτιστεί με τον καμαροσκέπαστο τάφο του βορείου κλίτους, που φέρει ζωγραφική διακόσμηση με σταυρούς.

Ο ναός επισκευάσθηκε στη μεσοβυζαντινή περίοδο αφού αποτελούσε τον επισκοπικό ναό της πόλης και μέρος του χρησιμοποιήθηκε ως νεκροταφείο, όπως και εκτεταμένος χώρος στα ανατολικά του. Στον περιβάλλοντα χώρο ανασκάφηκαν αρκετά προσκτίσματα του ναού, αφού είναι γνωστό ότι οι βασιλικές περιβάλλονταν από κατοικίες, αποθήκες, λουτρά, φιλανθρωπικά ιδρύματα. Στα τέλη του 15ου αιώνα, όταν οι Οθωμανοί έκτισαν το Μπεζεστένι στα βόρεια του ναού, παραχώρησαν στους χριστιανούς άλλο χώρο λατρείας και έτσι ο ναός μετακινήθηκε δυτικότερα.

- **Βυζαντινός ναός – Νεκροταφεία.**

Στο κέντρο του λόφου του Φρουρίου αποκαλύφθηκε βυζαντινός ναός και τμήμα νεκροταφείου.

- **Μεσοβυζαντινός ναός .**

Ήταν ένας αρχικά μονόχωρος ναός με ημικυκλική αψίδα ιερού, που περιβλήθηκε με στοά. Σύμφωνα με τα ευρήματα τυπολογικά πιθανόν εντάσσεται μεταξύ τρίκλιτη βασιλικής με νάρθηκα και τρουλλαίου ναού με περίστω. Χρονολογείται στον 11ο-12ο αιώνα αλλά πατάει επάνω σε παλαιοχριστιανικό κτίριο. Τα ερείπιά του έχουν ενσωματωθεί στο βόρειο μέρος της πλατείας Λαμπρούλη.

- ο **Νεκροταφεία** .

Βυζαντινά νεκροταφεία εντοπίστηκαν σε διάφορα σημεία της πόλης, όπως στις παρυφές της πόλης, στη συνοικία Ταμπάκικα, στην οδό Αεροδρομίου, στην οδό Νικηταρά, στη συνοικία Ιπποκράτης και στο κέντρο της πόλης. Στο Λόφο του Φρουρίου ανασκάφηκε το νεκροταφείο του μεσοβυζαντινού ναού. Το νεκροταφείο αποτελείται από κιβωτιόσχημους και κεραμοσκεπείς καλυβίτες τάφους και δύο καμαροσκεπή οστεοφυλάκια.

- ο **Πυριτιδαποθήκη - Παλιές Φυλακές**.

Η Πυριτιδαποθήκη του 18ου αιώνα, γνωστή και ως Παλιές Φυλακές, βρίσκεται επί της οδού Ιουστινιανού και συγκεκριμένα στον αύλειο χώρο του σχολικού συγκροτήματος του 5ου Γυμνασίου - Λυκείου της πόλης. Κατά την τουρκική περίοδο χρησιμοποιήθηκε ως πυριτιδαποθήκη (η γνωστή ως «παλιές φυλακές»). Πρόκειται για λιθόκτιστο επίμηκες κτίσμα αποτελούμενο από τρεις καμαροσκεπαστες αίθουσες. Το κτίσμα αποτελεί ίσως το μοναδικό δείγμα πυριτιδαποθήκης με δίδυμη αίθουσα. Χρονολογείται γύρω στο 1830.

Το ισόγειο κτίριο διαστάσεων 17,5m x 20m είναι κατασκευασμένο, λόγω της παλαιάς χρήσης ως Πυριτιδαποθήκης με εξαιρετικά παχείς τοίχους σε διπλή σειρά, πάχους ο καθένας 1,30m. Ανάμεσά τους παρεμβάλλεται περιμετρικός διάδρομος πλάτους 0,80m στις πλευρές μήκους 20m και 1,90m στην πρόσοψη και στην πίσω πλευρά. Εσωτερικά το κτίριο, κατά το μήκος του, χωρίζεται με τοίχο πάχους 1.30m σε δύο θολωτούς χώρους. Οι δύο θολωτές αίθουσες είναι διαστάσεων 4,65m x 11,80m και 4,40m x 1,80m αντίστοιχα. Στους εσωτερικούς τοίχους, εδράζονται θολωτή και ημιθολωτή κατασκευή στους διαδρόμους. Το κτίριο φέρει ξύλινη δίριχτη στέγη και η κεντρική είσοδος της πρόσοψης - η μοναδική είσοδος στο κτίριο - έχει πλάτος 1,10m. Στην εξωτερική περιμετρική τοιχοποιία υπάρχουν συνολικά 12 παράθυρα (4 στην

πρόσοψη, 4 στην πίσω όψη και από 2 σε κάθε εγκάρσια πλευρά).

Το 2003 με ομόφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Λαρισαίων παραχωρήθηκε η παλιά Πυριτιδαποθήκη για τη δημιουργία Μουσείου Εθνικής Αντίστασης. Ένας χώρος, ο οποίος έχει πολλαπλούς συμβολισμούς, καθώς πέρα από την αρχική χρήση της επί Τουρκοκρατίας, μετέπειτα στα χρόνια της Κατοχής, ήταν φυλακή και συνάμα κολαστήριο απ' όπου πολλοί συνάνθρωποί μας, οδηγήθηκαν στο «Λόφο του Μεζούρλου» όπου και εκτελέστηκαν.

Η αναστήλωση της παλιάς πυριτιδαποθήκης έγινε από το Δήμο Λαρισαίων και μετά από διαρκή αγώνα και με τη σημαντική συμβολή των Εταιρειών Συλλογής Διάσωσης Ιστορικών Αρχείων, το έργο ολοκληρώθηκε. Στην προσπάθεια να μείνουν ανεξίτηλες οι μνήμες εκείνης της εποχής έγιναν μόνο ελάχιστες μικροεπεμβάσεις χωρίς να αλλοιώσουν τη μορφή του κτίσματος. Τον Οκτώβρη του 2010 ολοκληρώθηκε η αναστήλωση της παλιάς πυριτιδαποθήκης, και χρησιμοποιείται πλέον για τη στέγαση του Μουσείου Εθνικής Αντίστασης περιόδου 1941-44.

Μουσείο Εθνικής Αντίστασης

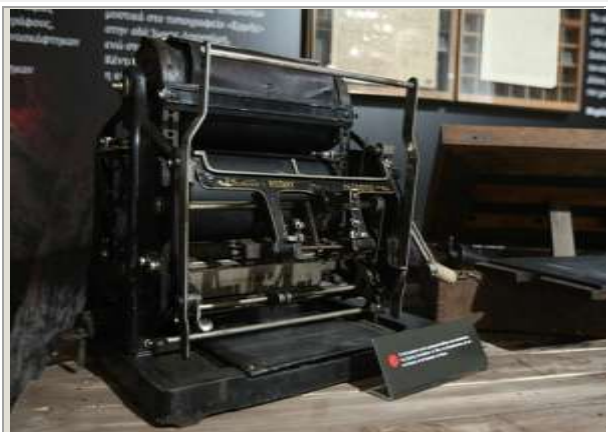

Εκθέματα του Μουσείου

ο **Μουσείο Εθνικής Αντίστασης**

Στις 24-10-2010 εγκαινιάστηκε το Μουσείο Εθνικής Αντίστασης στη Λάρισα που στεγάζεται στο κτίριο της Πυριτιδαποθήκης-Παλιές Φυλακές της πόλης. Μοναδικά κειμήλια, όπλα και άλλα αντικείμενα που χρησιμοποιήθηκαν από τους αγωνιστές του αλβανικού Μετώπου, αλλά και της Εθνικής Αντίστασης απέναντι στις δυνάμεις κατοχής κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, εκτίθενται πλέον στο μουσείο. Μια χειροκίνητη αριθμομηχανή, μια γραφομηχανή με την οποία γράφτηκαν οι προκηρύξεις της Αντίστασης, ένα κράνος του γερμανικού Στρατού, ακόμη και η στολή του Θρυλικού στρατηγού Σαράφη είναι μερικά μόνο από τα εκθέματα που θα κάνουν αναμφίβολα τους παλιούς να θυμηθούν και να ριγήσουν, και τους νεότερους να έλθουν σε επαφή με μια εποχή που είναι πια μακρινή γι' αυτούς

Ο επισκέπτης θα δει ακόμη φωτογραφίες των πρωταγωνιστών της Θεσσαλικής Αντίστασης, καθώς και χαρτογραφημένες μάχες μεταξύ του Ε.Λ.Α.Σ. και δυνάμεων κατοχής, συνοδευόμενες από λεκτικές περιγραφές αγωνιστών. Μνήμες και ιστορίες ζωντανεύουν ξανά. Κάθε αντικείμενο και μια ιστορία: Η αριθμομηχανή, για να αναφέρουμε ένα παράδειγμα, ανήκε σε έναν Ιταλό επιλοχία που μετά τη συνθηκολόγηση της χώρας του, τον Σεπτέμβρη του 1943, φυγαδεύτηκε από τους Έλληνες στο βουνό για να ενωθεί με τους αντάρτες. Το κράνος ανήκε σε Γερμανό σαμποτέρ, τον οποίο σκότωσαν συμμαχικά αεροπλάνα έξω από το Αρμένιο Λάρισας. Η γραφομηχανή χρησιμοποιήθηκε στην 1η Πανθεσσαλική συνδιάσκεψη των ανταρτών στην Καστανιά Καλαμπάκας, τον Ιούνιο του 1943.

Υπάρχει όμως και η Συλλογή που περιλαμβάνει όπλα και άλλα αντικείμενα που χρησιμοποιήθηκαν από τον ελληνικό στρατό κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο και που μετά, στα χέρια των αγωνιστών, υπηρέτησαν τις ανάγκες της Εθνικής Αντίστασης. Ακόμα, περιέχει αντικείμενα του γερμανικού, ιταλικού αλλά και συμμαχικού στρατού. Η συλλογή συμπληρώνεται με φωτογραφικά τεκμήρια από τη δράση του Ε.Λ.Α.Σ. στη Θεσσαλία αλλά και αντικείμενα που προς το παρόν δεν εκτίθενται, όπως για παράδειγμα το αρχείο του Μίμη Τάσου (Μπουκουβάλα) και του Πέτρου Ανταίου. Ελπίζεται ότι στο μέλλον με κατάλληλη ψηφιακή επεξεργασία, τα αρχεία θα είναι προσβάσιμα στο κοινό. Επιπλέον, σημαντικό υλικό προήλθε από την Εταιρεία Διάσωσης Ιστορικών Αρχείων 1940 - 1974 (Ε.Δ.Ι.Α.). Η δωρεά συμπληρώνεται με κειμήλια ανταρτών, μεταξύ των οποίων και η στολή του στρατηγού Στέφανου Σαράφη.

Πρόκειται ουσιαστικά για ένα έργο εθνικής σημασίας, που επιτεύχθηκε χάρη στην ενεργή δράση και παρουσία πλήθος ανθρώπων που πίστεψαν στο εγχείρημα, ότι ένα Μουσείο που αναφέρεται στη δράση των Θεσσαλών στη διάρκεια της Κατοχής και την Αντίσταση, μπορεί να αποτελέσει μια «ζωντανή» παρακαταθήκη για το μέλλον. Πρόκειται για κάτι μοναδικό σε τέτοια κλίμακα, το οποίο έρχεται να καλύψει ένα κενό που υπήρχε και να κρατήσει ζωντανές τις μνήμες από τον αγώνα των Θεσσαλών αντιστασιακών, κατά την περίοδο του 1941-1944, αλλά και μνήμες από τον ελληνοϊταλικό πόλεμο.

- **Κτήριο Κέντρου Πληροφόρησης Νέων.**

Στο κτιριακό συγκρότημα της οδού Αεροδρομίου που στεγάζεται το Κέντρο Πληροφόρησης Νέων «ΜΙΤΟΣ» το οποίο ξεχωρίζει όχι μόνο για τη λειτουργικότητά του αλλά για την όμορφη και λιτή του αρχιτεκτονική και λειτουργεί από τον Φεβρουάριο του 2001, ήταν εγκατεστημένα τα Παλαιά Σφαγεία τα οποία εξυπηρέτησαν τις ανάγκες της περιοχής μέχρι το 1989 όταν με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου κρίθηκε αναγκαία, για λόγους υγείας, η περάτωση της λειτουργίας τους. Το 1990 το κτίσμα ανακηρύχθηκε διατηρητέο μνημείο διότι αποτελεί αξιόλογο δείγμα σιδηράς κατασκευής των αρχών του αιώνα μας, κατάλληλο για τη μελέτη της εξέλιξης της αρχιτεκτονικής στον τομέα αυτό . Χαρακτηρίσθηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο επειδή αποτελεί ένα από τα ελάχιστα κτίσματα της εποχής της Τουρκοκρατίας στη Λάρισα και σώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση.

ο Αναζητώντας τη χαμένη Λάρισα...

Στο κέντρο της πόλης συναντάμε ένα ενιαίο γραφικό σύνολο, με μνημεία και κτίσματα από όλη την ιστορική πορεία της πόλης, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Συχνά όμως ο εκσυγχρονισμός της πόλης, θάβει το παρελθόν, βαδίζει κυριολεκτικά πάνω σε μνημεία, σε ναούς, σε οικοδομήματα τα οποία στο πέρασμά του εξαφανίζονται. Εκείνο όμως που δεν μπορεί να θάψει είναι οι λέξεις, οι οποίες πιο ισχυρές από κτίσματα και ανθρώπους, επιβιώνουν του πολιτισμού, στέκονται απέναντί μας μάρτυρες ενός παρελθόντος, το οποίο πρέπει να αποκρυπτογραφήσουμε, αν φυσικά μας ενδιαφέρει η σημασία των λέξεων, των ονομάτων, των τοπωνυμίων.

Ας ξεναγηθούμε λοιπόν στα άδυτα της πρόσφατης ιστορίας με οδηγό τις λέξεις "Τετάρτη", "Νέα Αγορά", "Ρολόι", "Πλατεία Ανακτόρων".

ο Η "ΤΕΤΑΡΤΗ" .

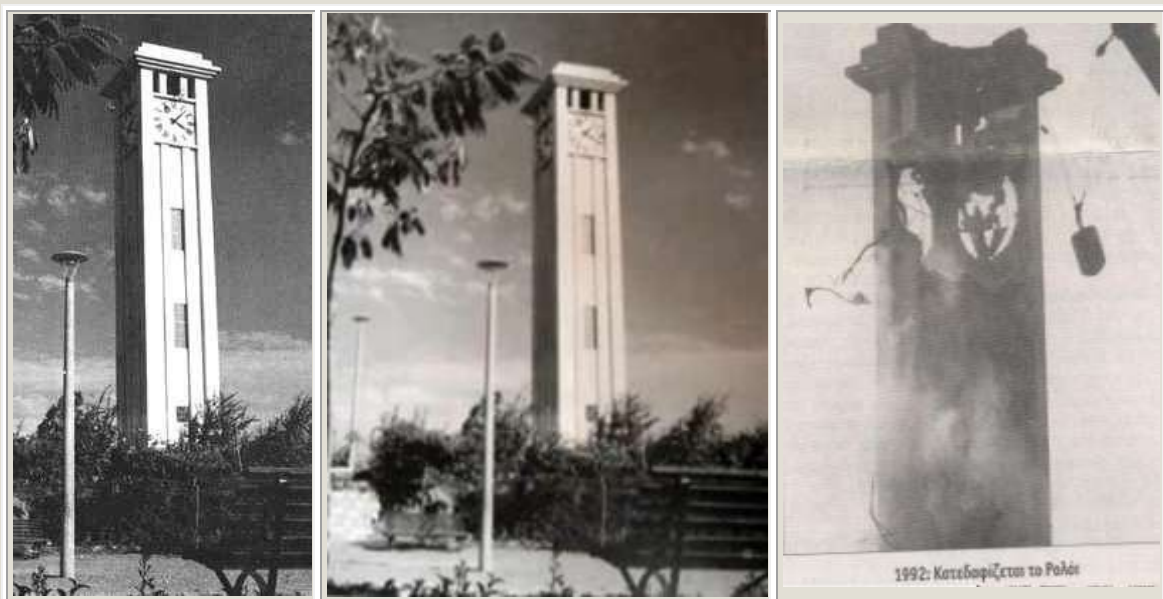
Σίγουρα θα έχετε ακούσει από τους γονείς σας τη λέξη αυτή, όταν θέλουν να αναφερθούν στο χώρο του Φρουρίου. Μέχρι πρόσφατα - το 1995- ήταν λέξη σε χρήση. Σήμερα όμως η σημασία της δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, έμεινε όμως ως τοπωνύμιο.

Από το 1779 στα χρόνια της τουρκοκρατίας στην περιοχή που βρίσκονταν γύρω από το Μπεζεστένι (στον χώρο της σημερινής πλατείας δημάρχου Αρ. Λαμπρούλη στο Φρούριο) διεξάγονταν το περίφημο «Τρανό Παζάρ», η εβδομαδιαία μεγάλη αγορά της πόλης. Μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας και συγκεκριμένα το έτος 1889, με το από 2 Μαΐου 1889 Βασιλικό διάταγμα συστήθηκε η αγορά που λειτουργεί κάθε Τετάρτη ακόμη και σήμερα. Αυτή η παράδοση διατηρήθηκε άσβεστη με τα χρόνια ως «η λαϊκή αγορά της Τετάρτης», η μοναδική εβδομαδιαία αγορά που λειτουργούσε όλη την ημέρα μέχρι το βράδυ. Για το λόγο αυτό, οι σύγχρονοι Λαρισαίοι, σεβόμενοι την παράδοση, καθιέρωσαν ημιαργία το απόγευμα της Πέμπτης αντί του απογεύματος της Τετάρτης που ισχύει σε όλη την Ελλάδα.

κλειστά μαγαζιά στο λόφο του Φρουρίου

Στο χώρο αυτό έγιναν πολλά μαγαζιά, όπου μέχρι το 1995 λειτουργούσε η Λαχαναγορά. Σήμερα πολλά από αυτά τα μαγαζιά είναι κλειστά και ερειπωμένα, αφού η απόφαση της Δημοτικής αρχής για ανάπτυξη του λόφου, απομάκρυνε τη Λαχαναγορά εκτός του κέντρου, με αποτέλεσμα ο λόφος να είναι υπό αναμόρφωση.

○ **ΤΟ ΡΟΛΟΙ.**

Βρισκόμαστε πάλι στο Φρούριο, ακριβώς πάνω από το αρχαίο θέατρο. Εκεί ως το 1992 υψωνόταν το ρολόι της πόλης, σήμα κατατεθέν και τόπος συνάντησης των Λαρισαίων. Σήμερα δεν υπάρχει πια, γκρεμίστηκε για τις ανάγκες της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας η οποία κάνει ανασκαφές για την αποκάλυψη του θεάτρου. Η λέξη όμως, έμεινε και πάλι ως τοπωνύμιο να μας θυμίζει την ύπαρξη του ρολογιού, το 4ο κατά

σειρά χρονολογική.

Το 1ο δημόσιο ρολόι διαπιστώνεται ήδη από το 1668 από μαρτυρία του τούρκου περιηγητή Εβληγιά Τσελεμπί, αλλά και από γκραβούρες και φωτογραφίες του 1881 και του 1884. Χαρακτηριστικό του η κωνική στέγη.

Το 2ο, με σφαιρική τώρα στέγη, παρατηρείται σε φωτογραφίες του 1887. Είναι άγνωστο αν πρόκειται για ρολόι που χτίστηκε εξ' αρχής ή αν πρόκειται για το παλιό, στο οποίο όμως αλλάχτηκε η στέγη.

Το 3ο εμφανίζεται σε αεροφωτογραφία της Λάρισας, στα 1930 και διατηρήθηκε ως το 1941 οπότε και καταστράφηκε από σεισμό.

Το 4ο θεμελιώθηκε το 1950 και γκρεμίστηκε το 1992. Τώρα αναμένουμε το 5ο μετά την ολοκλήρωση της αποκάλυψης του αρχαίου θεάτρου.

Η παλιά λέσχη

ο **ΛΕΣΧΗ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΦΡΟΥΡΑΣ ΛΑΡΙΣΑΣ**

Φυλακή επί τουρκοκρατίας, Λέσχη των Λαρισαίων, η περίφημη Λέσχη Ασλάνη στις αρχές του 20ού αιώνα και Λέσχη Αξιωματικών για δεκαετίες αργότερα και μέχρι σήμερα. Η Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Λάρισας, αποτελεί πλέον χαρακτηριστικό

σημείο αναφοράς της Λάρισας και του κέντρου της, ένα ορόσημο, εύκολα αναγνωρίσιμος χώρος από τους επισκέπτες, με σημαντική κοινωνική προσφορά.

Η πρώτη Λέσχη Αξιωματικών, λειτούργησε μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους σε οίκημα όπου σήμερα βρίσκεται η Α΄ ΔΟΥ Λάρισας, κτίριο Καρανίκα, απέναντι από το δημαρχείο. Αργότερα, την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα, στο χώρο που βρίσκεται σήμερα η ΛΑΦΛ άρχισε τη λειτουργία της η Λέσχη Ασλάνη. Τη λέσχη του ο Ασλάνης την εγκατέστησε σ' ένα κτίριο που ανήγειρε ο Τούρκος κτηματίας τσιφλικάς Ομέρ Λεγέρ γύρω στο 1905. Ήταν ένα θαυμάσιο νεοκλασικό κτίριο, εκεί όπου σήμερα η στρατιωτική λέσχη με επιβλητικό τρούλο, με έπιπλα επιχρυσωμένα και βελούδινα, με σερβίτσια, δίσκους κ.λπ. ασημένιους, με βαρύτιμους πολυελαίους και περσικά χαλιά. Με ορχήστρες που καλούσε από τη Βιέννη... Το 1912 φαίνεται η λέσχη να ανήκει στον Τούρκο Μεχμέτ Εφέντη Χατζή Μέτου (γύρω στα 1900 τραπεζίτου) κατοίκου Λάρισας, η οποία κατασχέθηκε και εκπλειστηριάστηκε για να ικανοποιηθεί ο Ισμαήλ Εφένδη Αχμέτ, κάτοικος Μπετζιλέρ (Ελληνικό Φαρσάλων), που συμπεραίνεται ότι ο Λεγέρ πώλησε το κτίριο στον Χατζή- Μέτου. Το 1923 με την ανταλλαγή των πληθυσμών περιήλθε στο δημόσιο και στη συνέχεια στην Εθνική Τράπεζα ως διαχειρίστριας των εν Ελλάδι κειμένων ακινήτων των ανταλλαγέντων μουσουλμανικών και το 1935 μεταβιβάστηκε στο δημόσιο και σε στρατιωτική υπηρεσία δυνάμει πωλητηρίου συμβολαίου. (Το θαυμάσιο αυτό κτίριο καταστράφηκε από τους σεισμούς και βομβαρδισμούς του 1940 και 1941. Μετά το 1940- 41 το κτίριο έπαψε να χρησιμοποιείται, το 1950 άρχισε να κτίζεται το σημερινό και χρειάστηκε να αποζημιωθεί και διπλανό οικόπεδο ιδιώτη για να έχει τη σημερινή έκταση.). Όταν χτιζόταν βρέθηκε στην εκσκαφή ένα λαγούμι (!) υπόλειμμα των φυλακών του 19ου αιώνα.

Η λέσχη όταν χτιζόταν

Η λέσχη σήμερα

Ολοκληρώθηκε το 1953, ανήκει στην υπηρεσία ΤΕΘΑ και η χρήση του κτιρίου είναι υποχρεωτικά για λέσχη στο διηνεκές. Δεν μπορεί να παραχωρηθεί, να δωρηθεί ή να αλλάξει χρήση, έστω και για άλλο στρατιωτικό σκοπό. Τα σχέδια έγιναν από στρατιωτικές υπηρεσίες και είναι προφανές ότι το παλιότερο σχέδιο του οικήματος Ασλάνη (η στρογγυλή μορφή του) ενέπνευσε τους αρχιτέκτονες και μηχανικούς, που διάλεξαν το σημερινό. Το κτίριο διαθέτει δύο υπόγεια και παλιά υπήρχε καταφύγιο, που

έφτανε μέχρι την κεντρική πλατεία της Λάρισας. Διαθέτει ημιώροφο, που βλέπει στην κεντρική σάλα και δύο ορόφους. Η πιο σύγχρονη προσθήκη του είναι ο ανελκυστήρας στο κέντρο της εισόδου υποδοχής. Η κατασκευή του είναι ιδιαίτερα ενισχυμένη και δεν υπέστη οιαδήποτε φθορά από το 1953, από σεισμούς κ.λπ. Στο υπόγειο υπάρχει και λειτουργεί ηλεκτρικά η παλιά σειρήνα συναγερμού. Χαρακτηριστικό του κτιρίου είναι οι στρογγυλάδες του και τα «Χ» στα μπαλκόνια και τα παράθυρα. Είναι πολυφωτογραφημένο και συχνά το επισκέπτονται και το μελετούν μαθητές και σπουδαστές για τις ανάγκες του μαθήματός τους. Από τις αίθουσές της πέρασαν ηγέτες κρατών, πρωθυπουργοί, πολιτικοί, φυσικά όλη η ηγεσία διαχρονικά της 1ης Στρατιάς, του στρατού και γενικότερα των Ενόπλων Δυνάμεων, οι εκάστοτε άρχοντες και ταγοί της Λάρισας. Αλλά και οι περισσότεροι από τους κατοίκους της, που συμμετείχαν σε γιορτές, δεξιώσεις, χορούς, εθνικές γιορτές και επετείους, υποδοχές υψηλών προσώπων κ.λπ. έως σήμερα.

ο ΠΑΛΙΟΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΣ

Ο σιδηροδρομικός σταθμός του Θεσσαλικού από παλιές φωτογραφίες

Με την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας στο ελληνικό κράτος το 1881 ξεκίνησαν τα έργα για τη σιδηροδρομική σύνδεση Βόλου - Λάρισας. Τα έργα αυτά ήταν ιδιαίτερα μεγάλης σημασίας, καθώς συνέδεσαν σιδηροδρομικά το κεντρικό Θεσσαλικό κάμπο με το μεγαλύτερο λιμάνι της περιοχής. Την κατασκευή του έργου την είχε αναλάβει η εταιρία «σιδηροδρόμων Θεσσαλίας», ενώ τα σχέδια της κατασκευής του κτιρίου ο Ιταλός μηχανικός Εβαρίστο Ντε Κίρικο. Η νέα γραμμή εγκαινιάστηκε το 1884, ενώ το υπόλοιπο σιδηροδρομικό δίκτυο το 1886.

Στους σταθμούς των Θεσσαλικών σιδηροδρόμων διακρίνει κανείς ένα στιλ αποικιακού, με έντονη τη ρομαντική σφραγίδα της εποχής. Το κτίριο του σιδηροδρομικού σταθμού Λάρισας, πανομοιότυπο με αυτό του Βόλου, ξεχώριζε για την αισθητική του αυτάρκεια, την αρμονική του διάταξη, την κομψότητα στη σύνθεση, καθώς επίσης και για την αισθητική και λειτουργική του ιδιότητα. Το ιδιαίτερο αυτό κτίριο ακολουθούσε τη νεοκλασική τυπολογία και έναν πειθαρχημένο στις κλασικές μορφές σχεδιασμό, που εκφράζει τη μνημειακότητα και την αξιοπιστία της έντονα «γραφικής» αρχιτεκτονικής.

Η ανάδειξη των όγκων με τα κατακόρυφα ανοίγματα και την εξέχουσα δύρικτη στέγη με τον πλούσιο ξύλινο διάκοσμο στο περίγραμμά της, χάριζαν μια μοναδική πλαστική ομοιογένεια και ισορροπία στο κτίριο, δηλώνοντας έτσι το ταλέντο του σχεδιαστή του. Η σύνθεση διακρινόταν επίσης για την εφαρμογή διακοσμητικών στοιχείων στις δύο βασικές ζώνες που περιστοίχιζαν το κτίριο, αλλά και την ήρεμη επιβλητικότητα της πρόσοψης που υπογράμμιζε τον τότε ανερχόμενο αστικό χαρακτήρα της Λάρισας. Το κτίριο συνδύαζε τη λειτουργική αναγκαιότητα με την αισθητική και λειτουργική αξία. Επρόκειτο ουσιαστικά για μία σύζευξη μνημειακού και χρηστικού χαρακτήρα σε μία ενιαία μορφολογική σύνθεση.

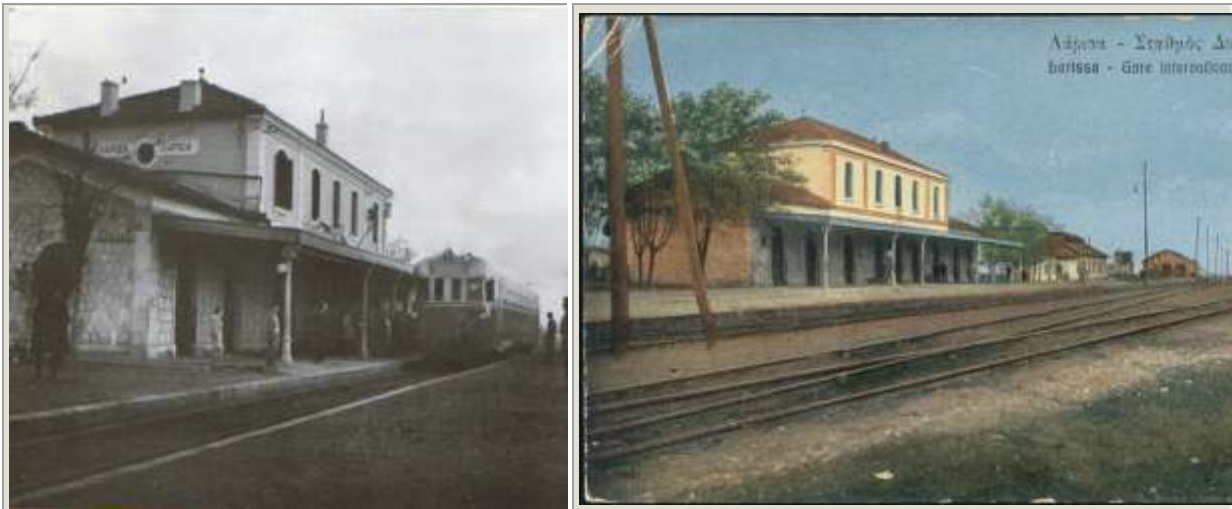

Ότι απόμεινε από το κτίριο του «Θεσσαλικού»

Οι τεράστιες οικονομικές υποχρεώσεις της Εταιρίας των Θεσσαλικών Σιδηροδρόμων προκάλεσαν την πτώχευση, την κρατικοποίηση και ένταξή της στους Σιδηροδρόμους του Ελληνικού Κράτους (Σ. Ε. Κ.) το 1955 . Δυστυχώς, μετά το κλείσιμο του Θεσσαλικού σιδηροδρόμου, ο σταθμός αφέθηκε στη μοίρα του και σήμερα, σε αντίθεση με αυτόν του Βόλου, στέκει ερειπωμένος, αναπολώντας τα παλιά του μεγαλεία. Ευτυχώς τον τελευταίο καιρό οι καλύτερες προοπτικές, από κάθε προηγούμενη φορά, ξεπροβάλλουν για να αποκτήσει η Λάρισα ένα ακόμα μουσείο, αυθεντικό, αυτό του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού του Θεσσαλικού. Απαραίτητη προϋπόθεση να εγκρίνει η νέα διοίκηση του ΟΣΕ το αίτημα των δύο συλλόγων για παραχώρηση του χώρου με δικαίωμα πλήρους επισκευής, αναπαλαίωσης και αποκατάστασης του αρχικού σχεδίου του σταθμού, που είναι δίδυμο «αδελφάκι» με το σημερινό σιδηροδρομικό σταθμό Βόλου. Εκκρεμεί ωστόσο αίτημα στη διοίκηση του ΟΣΕ από το Σύλλογο Φίλων Σιδηροδρόμου Λάρισας, να του δοθεί για χρήση, αφού το αποκαταστήσει με τη μορφή που είχε πριν. Αν ευοδωθεί το αίτημα, με τη βοήθεια και των φορέων της Λάρισας θα αναγεννηθεί από τη στάχτη, ο σταθμός του «Θεσσαλικού» και θα δώσει μια τελείως διαφορετική εικόνα στην περιοχή.

Υπάρχει ήδη έτοιμη μελέτη στους συλλόγους για πλήρη αποκατάσταση του σταθμού κόστους 286.500 ευρώ και με προοπτικές ένταξης σε προγράμματα του ΠΕΤΠ Θεσσαλίας, του ΕΣΠΑ κ.λ.π. Οι στόχοι αυτοί των δύο συλλόγων βρήκαν ανταπόκριση

και από τα μέλη του 4ου Διαμερισματικού Συμβουλίου Λάρισας, που ομόφωνα αποφάσισε να στηρίξει την προσπάθεια. Ο παλιός σταθμός του Θεσσαλικού βρίσκεται προς την πλευρά του νέου Λαογραφικού Μουσείου Λάρισας και μπορεί μελλοντικά να συνδεθούν τα δύο μουσεία, ήδη υπάρχει κάποιος διάδρομος και να αποτελούν κόμβο επισκέψεων σχολείων και τουριστών και κατοίκων της περιοχής.

Ο διεθνής σιδηροδρομικός σταθμός

Η Λάρισα λόγω της στρατηγικής της θέσης στον Θεσσαλικό κάμπο κατείχε τον τίτλο του μεγάλου αστικού κέντρου για πολλά χρόνια. Η ανάπτυξη της έγινε με γοργούς ρυθμούς, κατασκευάστηκαν έργα ύδρευσης και ηλεκτροδότησης, έργα ρυμοτομίας και φυσικά ο σιδηροδρομικός σταθμός ο γνωστός ως τις μέρες μας «σταθμός Λαρίσης» που ήταν το μοναδικό μέσο μεταφοράς που ένωνε την Αθήνα με την Θεσσαλία. Η Λάρισα θεωρείται και είναι ένα από τα σημαντικότερα σιδηροδρομικά κέντρα της χώρας και ο σιδηρόδρομος συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξή της.

Ο «Σιδηρόδρομος Πειραιώς - Δεμερλή - Συνόρων» γνωστός και ως «Λαρισαϊκός» αρχίζει να κατασκευάζεται από την κυβέρνηση του Χαρίλαου Τρικούπη τον Μάρτιο του 1889. Το 1902 ιδρύθηκε η Εταιρεία Ελληνικών Σιδηροδρόμων, το 1908 φθάνει το τρένο στη Λάρισα και το 1909 στο Παπαπούλι (σύνορα Ελλάδας με Οθωμανική Αυτοκρατορία). Το 1920 ο Βενιζέλος σύστησε τους Σιδηροδρόμους του Ελληνικού Κράτους με τους οποίους συγχωνεύτηκαν τα διάφορα επιμέρους δίκτυα. Πάνω από την περιοχή της Λάρισας παλαιότερα βρισκόταν η Οθωμανική Αυτοκρατορία η οποία δεν επιθυμούσε τη σύνδεση του Ελληνικού Δικτύου, του Πειραιώς - Δεμερλή - Συνόρων με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο, γεγονός που επιτεύχθηκε όμως το 1918. Η πρώτη επιβατική αμαξοστοιχία, μεταξύ Αθήνας και Θεσσαλονίκης, κυκλοφόρησε τον Μάρτιο του 1918, η δε πρώτη διεθνής αμαξοστοιχία, κλάδος του περιήμου "Simplon Orient Express", έφθασε στην Αθήνα τον Ιούνιο του 1920.

Ο σταθμός το 1957

Κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής χτίστηκαν μικροί και μεγάλοι σταθμοί. Ο σταθμός της Λάρισας, ο ονομαζόμενος "διεθνής" για να ξεχωρίζει από το σταθμό του "Θεσσαλικού", χτίστηκε το 1908 και για πέντε δεκαετίες εξυπηρετούσε τις ανάγκες του επιβατικού κοινού. Τον Μάρτιο του 1957 καταστρέφονται από σεισμούς όλα σχεδόν τα κτίρια των σιδηροδρομικών σταθμών μεταξύ Λάρισας και Βόλου. Ο παλιός σιδηροδρομικός σταθμός, που αποτυπώθηκε σε παλιές φωτογραφίες, έπαθε αρκετές καταστροφές και χάθηκε οριστικά με την ανέγερση του υφισταμένου το 1961.

ΛΑΡΙΣΣΑ - ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ 1961

Ο νέος σιδηροδρομικός σταθμός

Ο νέος σιδηροδρομικός σταθμός Λάρισας, με τη σημερινή του μορφή, εγκαινιάστηκε στις 26 Αυγούστου 1961, την ίδια μέρα που έγιναν και τα εγκαίνια του εργοστασίου ζαχαρέως και την επομένη η έναρξη των έργων αποξήρανσης της Κάρλας. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ της εποχής ο αντιπρόεδρος του υπουργικού συμβουλίου Παναγιώτης Κανελλόπουλος πραγματοποίησε τα επίσημα εγκαίνια του νέου σιδηροδρομικού σταθμού Λάρισας, που κόστισε 6.500.000 δραχμές. Στην τελετή των εγκαινίων παρέστησαν επίσης ο αντιπρόεδρος της Βουλής Κωνσταντίνος Ροδόπουλος, ο υπουργός Βιομηχανίας Νικόλαος Μάρτης, ο υπουργός Συγκοινωνιών και Δημοσίων Έργων Σόλων Γκίκας, ο υφυπουργός Συγκοινωνιών Θεόδωρος Κονίτσας, ο

μητροπολίτης Λαρίσης και Πλαταμώνος Ιάκωβος, άλλοι επίσημοι και πλήθος κόσμου.

Από το 1961, αλλαγές έγιναν κυρίως με την εγκατάσταση της ηλεκτροκίνησης και την κατασκευή της υπόγειας διάβασης πεζών. Το κυρίως κτίριο του σταθμού παρέμεινε ανέπαφο μέχρι σήμερα. Σύμφωνα με τα σχέδια της Κυβέρνησης, σε νέα φάση θα περάσει στο άμεσο μέλλον ο σιδηροδρομικός σταθμός, τουλάχιστον εμφανισιακά, εφόσον υλοποιηθεί η ειλημμένη απόφαση της κυβέρνησης να αξιοποιήσει την ακίνητη περιουσία του ΟΣΕ και να δοθούν εκτάσεις του σε ιδιώτες. Ένα μεγάλο εμπορικό κέντρο, στα πρότυπα των «villages», με εμπορικά καταστήματα αλλά και χώρους ψυχαγωγίας στα πρότυπα αντίστοιχων κέντρων που λειτουργούν στα περίχωρα των μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων, θα δημιουργηθεί στον σιδηροδρομικό σταθμό της Λάρισας.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟΥ.

Αν αυτή τη στιγμή τεθεί το ερώτημα, πού είναι η πλατεία Εθνάρχου Μακαρίου, ελάχιστοι θα δώσουν απάντηση. πρόκειται φυσικά για την πλατεία Ταχυδρομείου, το όνομα της οποίας προϋποθέτει την ύπαρξη ταχυδρομείου. Σήμερα βέβαια τέτοιο οίκημα δεν υπάρχει, υπήρχε όμως στις αρχές του αιώνα, στη γωνία όπου βρίσκεται το ξενοδοχείο Grand Hotel, το κτίριο του Ταχυδρομείου-Τηλεγραφείου. Το όνομα λοιπόν υπερίσχυσε του οικήματος, αποδεικνύοντας για άλλη μια φορά την ισχύ των ονομάτων.

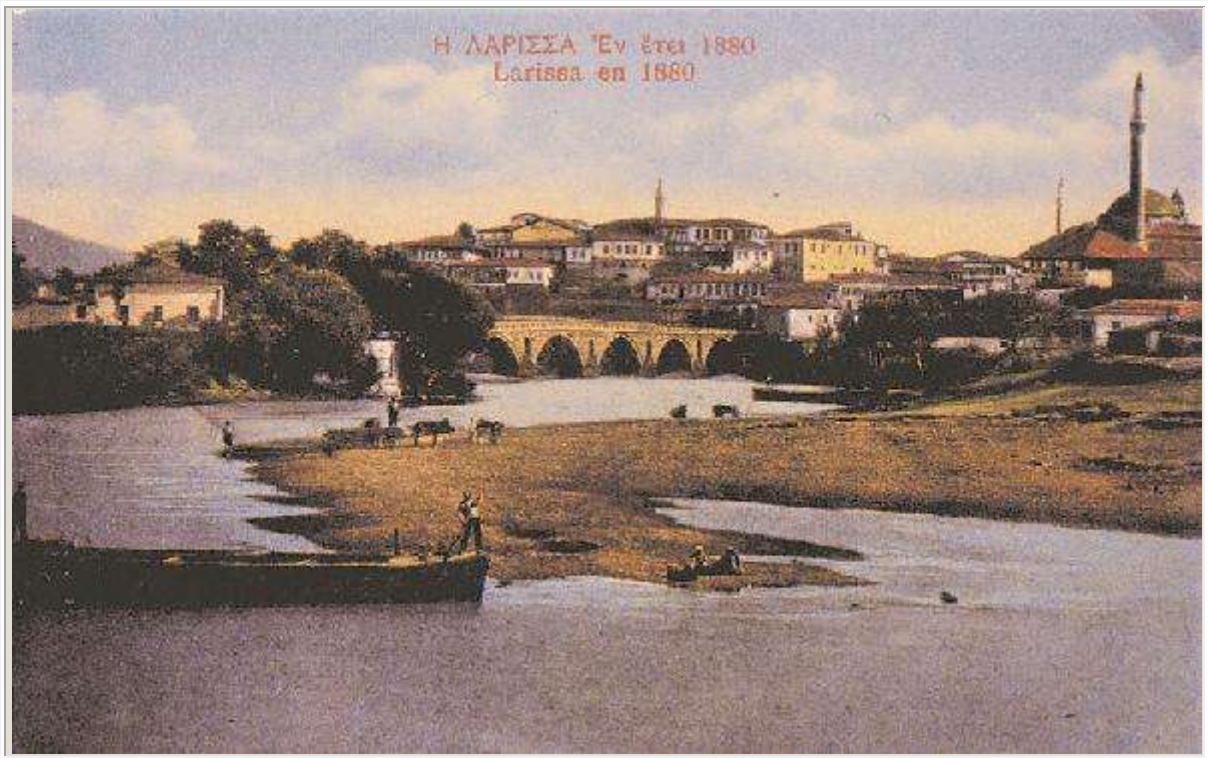
ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΝΑΚΤΩΡΩΝ.

Πολλές φορές θ' ακούσετε τους γονείς σας όταν αναφέρονται στην πλατεία που βρίσκεται απέναντι από το Δημοτικό Ωδείο, ν' αναφέρουν την ονομασία "Νέα Αγορά", αλλά ενδέχεται ν' ακούσετε από τους παππούδες σας για την ίδια πλατεία, την ονομασία Πλατεία Ανακτόρων. Και φυσικά προκύπτει αμέσως το ερώτημα, ποια ανάκτορα και για ποιον βασιλιά.

Το Δημοτικό Ωδείο λοιπόν σήμερα είναι κτισμένο στη θέση της οικίας ενός Χουσνή μπέη, την οποία αγόρασε για λογαριασμό του βασιλιά Γεωργίου Α΄ ένας άλλος μπέης, σε συμβολική τιμή. Η μεσολάβηση αυτή έγινε, γιατί ο βασιλιάς δεν ήταν δυνατόν για εθνικούς λόγους να δεχτεί δωρεά της οικίας από Τούρκο ιδιοκτήτη. Η οικία λοιπόν, χρησιμοποιήθηκε ως ανάκτορο που πολλές φορές χρησιμοποιούσε ο βασιλιάς Κων/νος κατά την περίοδο των βαλκανικών πολέμων. Έτσι προήλθε η ονομασία πλατεία Ανακτόρων.

Στις 17-4-1914, με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Λάρισας έγινε η εξαγορά των ανακτόρων, τα οποία είναι κτήμα του Δημοσίου. Επί Δημαρχίας Μ. Σάπκα (1925-1934) αποφασίζεται η δημιουργία της Νέας Αγοράς, η οποία κτίζεται στα 1934 σ' έκταση 3,5 στρεμμάτων. Τα καταστήματα για 45 χρόνια εξυπηρετούν τους Λαρισαίους με κρέατα, ψάρια και λαχανικά.

Τον Αύγουστο όμως του 1978 η αγορά κλείνει τον κύκλο ζωής της, αφήνοντας πίσω της το τοπωνύμιο. Η πυκνή δόμηση της γύρω περιοχής, η επέκταση των οικοδομών σε ύψος, η έλλειψη πρασίνου, αλλά και η αύξηση της κυκλοφορίας των αυτοκινήτων ειδικά στο χώρο αυτό, δημιουργούν γύρω της έναν ασφυκτικό κλοιό. Αποφασίστηκε λοιπόν το γκρέμισμά της για να δημιουργηθεί χώρος πρασίνου.

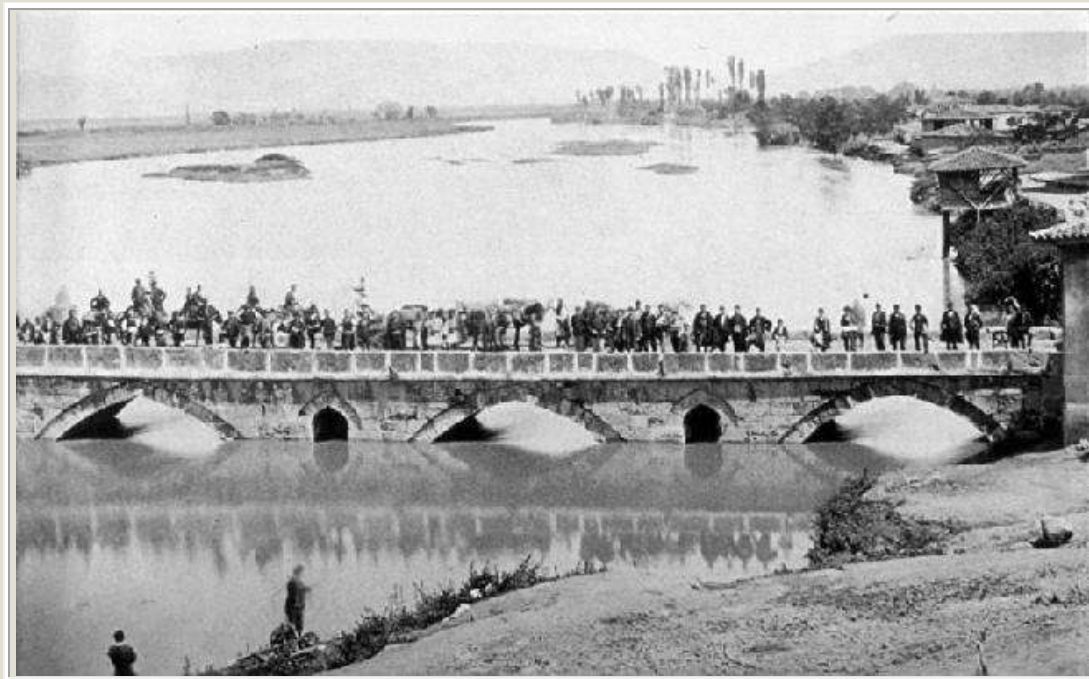
ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΣΑΣ.

Η θέση του γεφυριού

Για αιώνες, το σύμβολο της Λάρισσας για τους Έλληνες και τους Τούρκους κατοίκους της, αποτελούσε το εννεάτοξο πετρογέφυρο της πόλης. Ήταν χτισμένο στη θέση του πρώτου τμήματος της υπάρχουσας σήμερα γέφυρας του Πηνειού ποταμού, που κατασκευάστηκε το 1950 και γεφύρωνε την παλιά (ιστορική) κοίτη του ποταμού. Το δεύτερο τμήμα της σύγχρονης γέφυρας κατασκευάστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1980, παραπλεύρως της πρώτης, για την κάλυψη των κυκλοφοριακών αναγκών της πόλης. Τα βάθρα της πρώτης σύγχρονης γέφυρας, επίσης εννέα ανοιγμάτων, στηρίζονται στη θεμελίωση του παλιού πέτρινου γεφυριού.

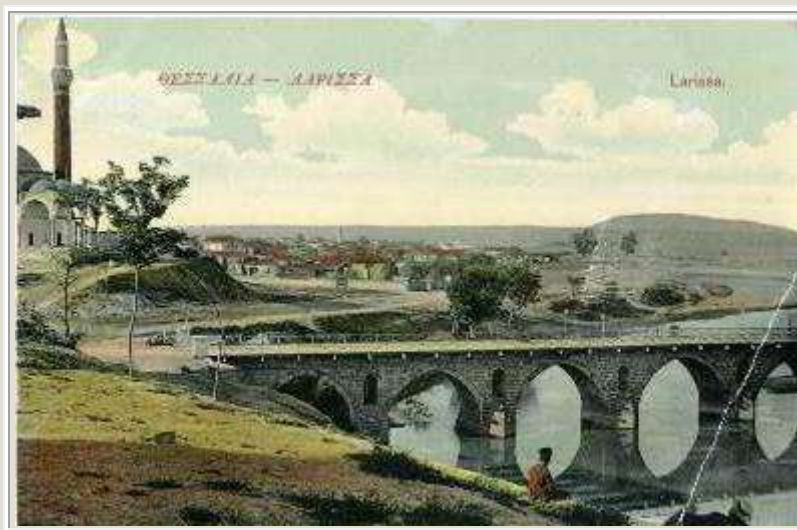
Η χρονολογία κατασκευής

Οι δύο μελετητές της ιστορίας της πόλης της Λάρισσας, Νικόλαος Γεωργιάδης και Επαμεινώνδας Φαρμακίδης, στα τέλη του 19ου και αρχές του 20ου αιώνα αντίστοιχα, υποστήριξαν ότι το γεφύρι θεωρείται έργο βυζαντινό, χτισμένο πριν από τον 13ο αιώνα, που ανακαινίστηκε επί τουρκοκρατίας από τον Χασάν Μπέη, εγγονό του πορθητή της Λάρισσας Τουρχάν Μπέη (15ος αι.). Κατά τον Νικόλαο Γεωργιάδη το γεφύρι ήταν «δωδεκάτοξο» ενώ κατά τον Επαμεινώνδα Φαρμακίδη «δεκάτοξο».

Κοσμοσυρρόη στο κατάστρωμα του γεφυριού (1884)

Προκειμένου να προσεγγιστεί ο χρόνος κατασκευής του γεφυριού με βάση τα μορφολογικά του χαρακτηριστικά και ύστερα από επισταμένη μελέτη και παρατήρηση των ιστορικών και γεωγραφικών δεδομένων, διαπιστώνεται ότι τα κύρια τόξα του γεφυριού είναι ψαλιδωτά. Τέτοια τόξα περσικής επιρροής χρησιμοποιούσαν και οι βυζαντινοί τεχνίτες. Επίσης, τα τόξα των ανακουφιστικών ανοιγμάτων είναι πιο σύνθετα και παρατηρούνται σε τουρκικές και γενικώς ισλαμικές κατασκευές του 15ου αιώνα. Έτσι, από την μορφή των τόξων των ανακουφιστικών ανοιγμάτων προκύπτει ότι πρόκειται περί ισλαμικής κατασκευής. Συνεπώς, ο πιθανότερος κτήτορας του γεφυριού να ήταν ο Χασάν Μπέης, ο οποίος φέρεται ότι ανακαίνισε, και ακόμη πιο πιθανό ότι το ανακατασκεύασε στη θέση προγενέστερου, επίσης πέτρινου γεφυριού που είχε καταρρεύσει.

Το γεφύρι το 1907

Περιγραφή - τεχνικά χαρακτηριστικά

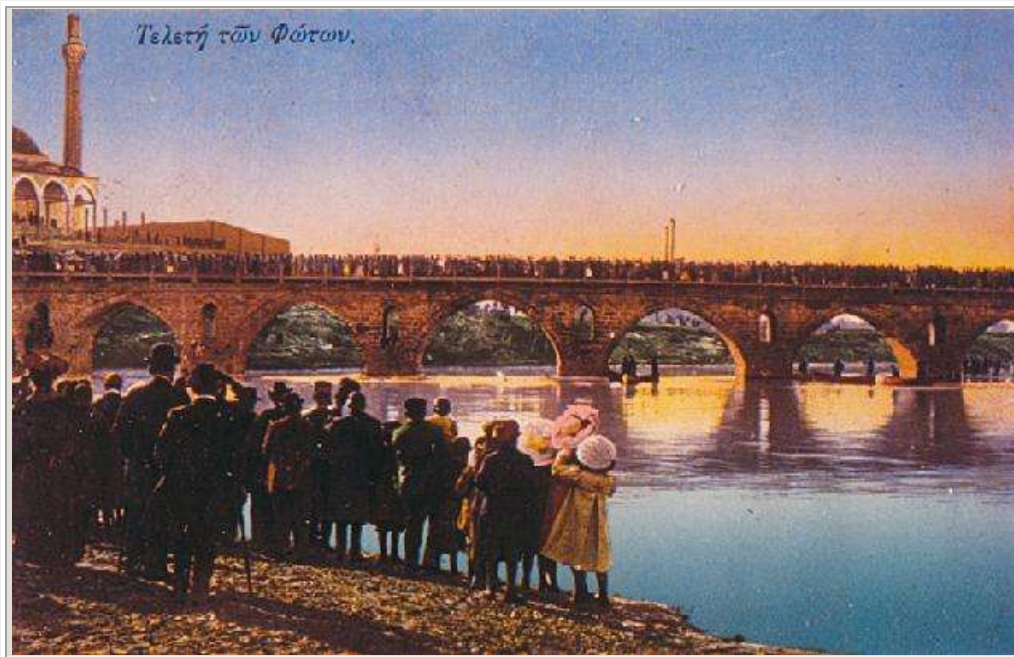
Το συνολικό μήκος του γεφυριού ήταν 118,26 μέτρα και το πλάτος του ήταν 4,75 μέτρα. Το πλάτος του γεφυριού ήταν τόσο, ώστε να μπορούν να διασταυρωθούν πάνω του δύο άμαξες. Εκτιμάται ότι ήταν 4,00 μέτρα αν θεωρηθεί ότι το πάχος των στηθαίων ήταν 0,35μ. Τα ανοίγματα των τόξων κυμαίνονται από 7 έως 10,50 μέτρα. Τα οκτώ μεσόβαθρα του γεφυριού, προστατεύονταν από τριγωνικούς προβόλους, (με 4 βαθμίδες) που κατέληγαν στο ύψος της ποδιάς των ανακουφιστικών ανοιγμάτων (παραθυρίδων). Τα στηθαία του γεφυριού αποτελούνταν από μεγάλες λαξευτές πέτρες τοποθετημένες επί της κορωνίδας κατά την μεγάλη διάστασή τους.

Η πλημμύρα του 1909. Τα πέντε από τα εννιά ανοίγματα της γέφυρας καλύφθηκαν από τα πλημμυρικά νερά. Το Αλκαζάρ και ο Πέρα Μαχαλάς έγιναν νησί

Μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα το 1881, το κατάστρωμα του γεφυριού διαπλατύνθηκε από 4,00 σε 4,57 μέτρα, από ελληνική μονάδα του μηχανικού, με καθαίρεση τμήματος των στηθαίων και προστέθηκαν πεζοδρόμια μήκους 1,50 μ. Όπως προαναφέρθηκε, τα κύρια τόξα του γεφυριού ήταν «ψαλιδωτά» και τα ανακουφιστικά ανοίγματα «ισλαμικά».

Οι θολίτες και γενικώς όλες οι πέτρες κατασκευής του γεφυριού ήταν λαξευτές και πολύ καλά επεξεργασμένες, με εντυπωσιακότερες αυτές των παλαιών στηθαίων. Ο πωρόλιθος που χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή των λίθων του γεφυριού, προερχόταν πιθανότατα από την περιοχή της Αγιάς ή, με μικρή πιθανότητα, να χρησιμοποιήθηκε πωρόλιθος από τις λοφώδεις περιοχές της εξόδου των Τεμπών. Το κόνιαμα ήταν ισχυρότατο, αφού η παλαιά θεμελίωση του γεφυριού χρησιμοποιήθηκε και στην κατασκευή της νέας γέφυρας.

Το γεφύρι στη ζωή της πόλης

Το γεφύρι «Αλκαζάρ», όπως αποκαλούνταν μεσοπολεμικά αλλά και σήμερα λόγω της γειτνίασης του με το άλσος Αλκαζάρ (άλσος Νυμφών), αποτελούσε αναμφίβολα το σημαντικότερο κτίσμα της Λάρισας. Καθημερινά το κατάστρωμα του έσφυζε από ζωή και κίνηση, αφού εκτός των λειτουργικών του αναγκών αποτελούσε και χώρο περιπάτου. Ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των πλημμύρων του ποταμού οι κάτοικοι της πόλης παρακολουθούσαν τα φουσκωμένα νερά του Πηνειού πάνω απ' το κατάστρωμα του. Μεσοπολεμικά δεν υπήρξε Λαρισαίος αλλά και επισκέπτης που να μη φωτογραφηθήκε μπροστά στο γεφύρι. Το γεφύρι ένωσε την πόλη της Λάρισας με τη συνοικία του Πέρα Μαχαλά και ουσιαστικά την Βόρεια με την Νότια Ελλάδα. Μέχρι σήμερα πάνω απ' το γεφύρι γίνεται η κατάδυση του Τίμιου Σταυρού την ημέρα των Θεοφανείων. Το γεφύρι «Αλκαζάρ» ήταν αναμφίβολα ενταγμένο στη ζωή της πόλης.

Το ιστορικό καταστροφής του γεφυριού

Την Μεγάλη Παρασκευή του έτους 1941, με την είσοδο των Γερμανών στην Ελλάδα, οι Βρετανοί ανατίναξαν ένα τόξο προκειμένου να καλύψουν την υποχώρησή τους. Η καταστροφή όμως του γεφυριού ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 1944, με την υποχώρηση των Γερμανών, οι οποίοι ανατίναξαν όλα τα τόξα εκτός από δυο.

Μετά την ανατίναξη, η επικοινωνία προς Τύρναβο - Ελασσόνα σε πρώτη φάση γινόταν με βάρκες και πορθμείο (περαταριά) και στην συνέχεια στήθηκαν δύο ξυλογέφυρες, μέχρι το 1950 που παραδόθηκε στην κυκλοφορία η πρώτη γέφυρα από οπλισμένο σκυρόδεμα.

ο Αξιόλογα κτίσματα της Λάρισας

Τα λαϊκά νεοκλασικά σπίτια, που σώζονται στην πόλη της Λάρισας, κάνουν την εμφάνισή τους στα τέλη περίπου του 19ου αι., ως μια προσπάθεια μετατροπής του παραδοσιακού μακρόστενου σπιτιού σε κυβόσχημο πλέον κτίσμα στολισμένο με νέα διακοσμητικά στοιχεία. Εξωτερικά συνήθως επικρατούν το αέτωμα στο επάνω μέρος της πρόσοψης, η τετρακλινή στέγη, τα περίτεχνα κάγκελα στα μπαλκόνια, οι ψευδοπαραστάδες, τα γείσα, στοιχεία γενικά που υποδηλώνουν μια οικονομική ευημερία του ιδιοκτήτη. Καθιερώνεται η χρήση της πέτρας τότε ως δομικό υλικό, τα δωμάτια διατάσσονται συμμετρικά πλέον στους ορόφους, οι οροφές κοσμούνται με ξυλόγλυπτα ή τοιχογραφίες κ.ά.

Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου, δείγματα εκλεκτιστικής αρχιτεκτονικής άφησαν στην πόλη 2 αρχιτέκτονες από τη Θεσσαλονίκη: ο Κωνσταντινουπολίτης Μακ-Ρουμπέν και ο Ιταλικής καταγωγής Κολονέλος (εργάστηκε εδώ στο διάστημα 1930-1950). Λίγα είναι σήμερα τα δείγματα αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στην πόλη της Λάρισας. Στέκουν όρθια, παρά το πέρασμα τόσων χρόνων, να θυμίζουν ένα άλλο παρελθόν, μια διαφορετική νοοτροπία και τάση σχεδιασμού, γιατί όχι και κάποιους άλλους ανθρώπους... Άλλα έχουν αφεθεί στη φθορά του χρόνου, άλλα συντηρούνται από τους ιδιοκτήτες τους εις πείσμα της τάσης κατεδάφισης τέτοιων κτισμάτων, κάποια άλλα έχουν μετατραπεί σε μπαρ και καφετέριες. Το σίγουρο είναι ότι η διατήρηση των κτιρίων αυτών -οικιών και κτισμάτων δημόσιου χαρακτήρα- προσφέρει μια διαφορετική χροιά στην αστική φυσιογνωμία της πόλης και αποτελεί μια αισθητική αναβάθμιση και μια ευαισθητοποίηση των κατοίκων στην ανάγκη διάσωσης αυτής της αρχιτεκτονικής οάσης ενάντια στην αδηφάγα τάση αντιπαροχής, που επικρατεί στην πόλη.

Κτήριο στην οδό Γ. Σεφέρη 39

Όψη του διατηρητέου κτηρίου στην οδό Σεφέρη 39

Πρόκειται για διώροφο κτίσμα επί της οδού Σεφέρη 39 (πρώην Βασιλέως Γεωργίου Α'). Κτίσθηκε πριν το 1900 μ.Χ. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία. Χαρακτηρίστηκε διατηρητέο ως έργο τέχνης και ως ιστορικό κτήριο που χρειάζεται

ειδική κρατική προστασία. Με αίτηση της αρχικής ιδιοκτήτριας κ. Ευφροσύνης Γεωργίου Γερολυμάτου - Φατούρου έγινε ανταλλαγή από το Δήμο Λάρισας του κτίσματος με δημοτικό οικόπεδο και πρόσφατα έγινε μια προσπάθεια συντήρησης του κτίσματος από συνεργεία του Δήμου. Οι εξωτερικοί τοίχοι του ισογείου είναι πλίνθινοι και στον όροφο ο φέρων οργανισμός είναι ξύλινη κατασκευή με πλήρωση από τσασμά. Αρχιτεκτονικά παρουσιάζει αξιόλογο μορφολογικό ενδιαφέρον με τη συμμετρική του πρόσοψη, τα δύο σαχνισιά στα άκρα του ορόφου που στηρίζονται σε χαρακτηριστικά ξύλινα φουρούσια, τα συμμετρικά ξύλινα κουφώματα με πατζούρια τοποθετημένα εξωτερικά στην τοιχοποιία και τη δίρριχτη ξύλινη στέγη του. Είναι ένα από τα τελευταία δείγματα της αρχιτεκτονικής των Ελληνικών σπιτιών που διατηρούσαν στη Λάρισα οι ευκατάστατοι έμποροι πριν από την προσάρτηση (1881).

Κτήριο στην οδό Παλαιστίνης

Πρόκειται για διώροφο κτήριο με υπόγειο και βρίσκεται μεταξύ των οδών Φαρμακίδου - Παλαιστίνης - Λέσβου. Διατηρητέο διώροφο κτήριο στη γωνία των οδών Φαρμακίδου και Παλαιστίνης, του Κωνσταντινουπολίτη αρχιτέκτονα Μακ Ρούμπεν (Έτος κατασκευής 1929). Ανήκει στο ρεύμα του μεσοπολεμικού εκλεκτισμού. Διακρίνεται για την ποιότητα των υλικών του και την αισθητική του.

Η οικοδομή άρχισε να κτίζεται το 1929. Κατοικήθηκε αρχικά από τον Λευτέρη Παπαγεωργίου, στην κατοχή από Γερμανούς, μεταπολεμικά χρησιμοποιήθηκε ως Δημαρχείο, στη συνέχεια στέγασε τη Νευρολογική Κλινική «Ντίνα» και ακολούθησαν άλλοι ενοικιαστές. Μεταξύ των τελευταίων ιδιοκτητών ήταν ο Ευριπίδης Σταθόπουλος. Σήμερα λειτουργεί ως bar - restaurant. Το κτήριο χαρακτηρίστηκε διατηρητέο γιατί είναι αξιόλογο δείγμα αστικής αρχιτεκτονικής των πρώτων δεκαετιών του αιώνα μας με στοιχεία ART NOUVEAU και το μοναδικό που σώζεται του αρχιτέκτονα Κολονέλλου.

Αρχιτεκτονικά η μεγαλόπρεπη αυτή οικία ανήκει στον «μεσοπολεμικό Εκλεκτικισμό» που αναπτύχθηκε στην πρώτη δεκαετία του '20. Οι αρχιτέκτονες του εκλεκτικισμού εμπνέονται από όλους τους προϋπάρχοντες ρυθμούς, από τους οποίους παίρνουν ό,τι θεωρούν ενδιαφέρον για τη συνθετική εργασία τους, χωρίς να πειθαρχούν σε απαράβατες αρχές. Αναπτύσσεται σε τέσσερις στάθμες. Παρατηρείται μια ελευθερία στην οργάνωση των κατόψεων με τις τεθλασμένες προεξοχές τμημάτων των πλευρών. Αξιόλογη επίσης είναι και η σύνθεση των όψεων με τα ορθογωνικά ανοίγματα. Αίσθηση λιτότητας, καλού γούστου και υλικά ποιότητας αποτελούν τα χαρακτηριστικά των εσωτερικών χώρων που εναρμονίζονται άψογα με την εξωτερική μορφή του οικοδομήματος. Υπόγειο και ισόγειο είναι κτισμένα με πέτρα, ενώ ο όροφος με τούβλα.

Κτήριο στην οδό Παπακυριαζή

Κατασκευασμένο το 1911, με υπέροχο διάκοσμο, βγαλμένο από έργα εποχής, ανήκει στην οικογένεια Αλεξάνδρου.

Κτήριο στην οδό Καραϊσκάκη και Φαρμακίδου

Πρόκειται για διώροφο νεοκλασικό κτίσμα στην οδό Καραϊσκάκη και Φαρμακίδου. Από τα πιο γνωστά στη Λάρισα κτίρια μετά τη συντήρηση και επαναχρησιμοποίηση του ισόγειου χώρου του ως ουζερί, με το όνομα του αρχικού ιδιοκτήτη Βασίλη Νικόδημου. Πρόκειται για διώροφο νεοκλασικό κτίσμα του 1906, που έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο. Το ισόγειο είχε κτισθεί και χρησιμοποιήθηκε από τους ιδιοκτήτες ως μπακάλικο, ενώ στη διάρκεια της Κατοχής είχε μετατραπεί σε αποθήκη από τους Γερμανούς. Μετά από συντήρηση το ισόγειο κατάστημα μετατράπηκε σε ουζερί με την επωνυμία «ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ» στο όνομα του αρχικού ιδιοκτήτη. Σήμερα μπορεί να ειπωθεί και ως ένα μικρό και ζωντανό «λαογραφικό μουσείο», ενώ λειτουργεί και ως στέκι για τους φίλους της παράδοσης της Λάρισας.

Έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο διότι αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα τοπικής αρχιτεκτονικής των αρχών του αιώνα, με επιμέρους στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητο να διατηρηθούν για τη μελέτη της εξέλιξης της αρχιτεκτονικής και διότι αποτελεί κτήριο ειδικής λειτουργίας.

Στο ισόγειο χαρακτηριστική είναι η συμμετρική διάταξη των κουφωμάτων, με τους φεγγίτες με σίδερα και η χρήση συμπαγών εμφανών τούβλων σε ζώνες στην εξωτερική τοιχοποιία. Επίσης, αξιόλογα μορφολογικά χαρακτηριστικά είναι :

- τα σιδερένια μπαλκόνια με μεταλλικά φουρούσια και παραδοσιακή σιδεριά,
- οι ψευδοκολώνες στις γωνίες του κτηρίου στον όροφο με κιονόκρανα,
- τα πλαίσια γύρω από τα κουφώματα με συμμετρική διάταξη και
- το γείσο ανάμεσα στο ισόγειο και τον όροφο κάτω από τη στέγη.

Κτήριο στην οδό Μανωλάκη 11

Πρόκειται για διώροφο κτήριο επί της οδού Μανωλάκη 11. Κατασκευάστηκε στις αρχές του 20ου αιώνα. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία, ενώ σήμερα είναι μπαράκι. Το κτήριο έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο καθώς είναι ένα από τα ελάχιστα νεοκλασικά οικοδομήματα που σώζονται σήμερα στην πόλη της Λάρισας. Είναι κτίσμα νεοκλασικού ρυθμού με ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά στοιχεία όπως η συμμετρική διάταξη των όψεων και αξιόλογα επιμέρους μορφολογικά και νεοκλασικά στοιχεία όπως είναι οι παραστάδες με τα κορινθιάζουσα επίκρανα, το μαρμάρινο μπαλκόνι που στηρίζεται πάνω σε φουρούσια με διπλή έλικα, τα διακοσμητικά πλαίσια των παραθύρων, το γείσο και το αέτωμα στο κέντρο της προσόψεως. Χαρακτηριστική είναι, επίσης, η επιμέλεια κατασκευής τζακιού στο εσωτερικό του.

Κτήριο στην οδό Γρηγορίου Ε' και Ροΐδου - ιδιοκτησίας Μαρκίδη

Βρίσκεται στη συμβολή των οδών Γρηγορίου Ε' και Ροΐδου στη συνοικία Αγ. Νικολάου και η χρονολόγησή της είναι εμφανέστατη από την ημερομηνία 1881 (ιστορική για τη Λάρισα, λόγω της απελευθέρωσης τότε από τους Τούρκους), που διαγράφεται

στο σιδερένιο κιγκλίδωμα μιας από τις βεράντες του σπιτιού. Στο πέρασμα των χρόνων το αρχοντόσπιτο, το παλιότερο πιθανόν σωζόμενο σήμερα στη Λάρισα, γνώρισε ιστορικές στιγμές, καθώς εκτός από την κύρια χρήση του ως οικία, εγκαταστάθηκε εδώ ο Πρίγκηπας Νικόλαος με το Επιτελείο του.

Καταλήφθηκε κατόπιν από το Τουρκικό Φρουραρχείο, επιτάχθηκε από τον Χαλίλ Μπέη -υπασιστή του Ετέμ Πασά και ατυχώς λεηλατήθηκε από τους βασιβουζούκους του. Στο σπίτι αυτό φιλοξενήθηκε από τους ιδιοκτήτες του ο άλλοτε Πρόξενος της Ιταλίας, Ιούλιος Βιανέλλι. Χαρακτηριστικός είναι ο διπλός «τσατμάς» (= μεικτό σύστημα κατασκευής τοίχου) της οικίας.

Κτήριο στην οδό Βενιζέλου - ιδιοκτησίας οικ. Αλεξάνδρου

Το κτήριο σήμερα

Φωτογραφία του 1946.

Με την αποκάλυψη του Αρχαίου Θεάτρου και την πεζοδρόμηση της οδού Βενιζέλου, αναδείχθηκε απέναντι από το κοίλον του Θεάτρου ένα τριώροφο επιβλητικό κτίριο. Πρόκειται για το μέγαρο Αλεξάνδρου, ένα πολύ αξιόλογο κτίσμα του 1930. Είναι ένα από τα λίγα μεγάλα προπολεμικά κτίσματα της Λάρισας, το οποίο κατόρθωσε να διασωθεί μέχρι σήμερα και μάλιστα σε πολύ καλή κατάσταση, χάρη στην ευαισθησία που έδειξε ο μέχρι πρότινος ιδιοκτήτης του Δημήτριος Ιωάν. Αλεξάνδρου. Είναι τριώροφο και η ιστορική του αξία είναι πολύ μεγάλη. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η χρήση του ισογείου αρχικά ως υαλοπωλείο που τροφοδοτούσε επίσημα την αυλή του αντιβασιλέα Ανδρέα, και η χρήση των ορόφων αρχικά ως κατοικία, αργότερα ως κλειστή λέσχη Λαρισαίων μέχρι τον πόλεμο και ως Διοικητήριο κατόπιν των Γερμανικών στρατευμάτων με γκαράζ το ισόγειο. Η σημερινή χρήση των ορόφων του ως εστιατόριο, έφερε κοντά στο κτίριο τους κατοίκους της πόλης, που εκτίμησαν την αισθητική του αξία, καθώς και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής του, όπως τους εξώστες, τα κάγκελα, τα φουρούσια και τα επιχρίσματα.

Δίδυμες οικίες της οδού 31ης Αυγούστου

Διασχίζοντας την οδό 31 Αυγούστου, ξεκινώντας από την Πλατεία του Αγίου Βησσαρίωνα και πριν φτάσουμε στη διασταύρωσή της με την Οδό Λορέντζου Μαβίλη, αντικρίζουμε δύο όμοιες μονοκατοικίες. Η ακριβής χρονολογία κατασκευής τους δεν είναι γνωστή. Πιθανολογείται ότι είναι κτίσματα της τρίτης δεκαετίας του 20ού αιώνα. Οι Δίδυμες οικίες αποτελούν τα τελευταία δείγματα νεοκλασικής αρχιτεκτονικής στη Λάρισα, με ιδιαίτερα διακοσμητικά στοιχεία. Τα δύο εφαπτόμενα ίδια νεοκλασικά σπίτια αποτελούν μια ενότητα αξιόλογων κτηρίων με ομοιόμορφα χαρακτηριστικά. Είναι ισόγεια με ημιυπόγειο και το κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η σοφίτα στο κεντρικό τμήμα των όψεών τους. Τόσο το ισόγειο (ημιυπόγειο) όσο και ο όροφος διαθέτουν τέσσερα δωμάτια, με τους απαραίτητους βοηθητικούς χώρους, και επικοινωνούν μεταξύ τους με εσωτερική ξύλινη σκάλα.

Στον όροφο έμεναν οι ιδιοκτήτες, ενώ στο ισόγειο συνήθως στεγάζονταν οι οικιακοί βοηθοί. Μέχρι το 1994 τα όμοια κτίσματα στην περιοχή ήταν τρία.

Το τρίτο βρισκόταν στη γωνία των οδών Μαβίλη και Δροσίνη, πίσω ακριβώς από το γωνιακό από τα δίδυμα, ενώ παλαιότερα υπήρχε και τέταρτο όμοιο κτίσμα επί της 31ης Αυγούστου, δίπλα από τα σημερινά δίδυμα. Επομένως μπορούμε να μιλάμε για τετράδυμα σπίτια.

Δυστυχώς οι κατοικίες είναι εγκαταλειμμένες και αφημένες στην τύχη τους, με αποτέλεσμα αλλοδαποί να βρίσκουν συχνά καταφύγιο στο εσωτερικό τους. Μετά την εγκατάλειψη και την φθορά του χρόνου, που έχει αφήσει έντονα τα σημάδια της πάνω τους, μια πυρκαγιά που ξέσπασε στις 14 Απριλίου 2013 έδωσε ακόμη ένα χτύπημα σε ότι απέμεινε... Τα τελευταία χρόνια ο Δήμος Λαρισαίων έδειξε ενδιαφέρον για την απόκτηση τους, για να μην κατεδαφισθούν.

Οικίες της οδού 31ης Αυγούστου

